

Η ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΜΑΣ ΚΙΝΗΣΗ ΣΤΗΝ ΑΙΓΥΠΤΟ.

Συνειδητές εκπαιδευτικές προσπάθειες στήν Αίγυπτο ώς τὰ σήμερα, έμεις οἱ Ἑλληνες δὲν εἶχαμε. Ἀφίνω τὴν ἐπιστημονικὴν παιδαγωγικὴν ἀποψήν, ποὺ ὅταν πολὺ νὰ τὴ ζητήσωμε μέσα σ' ἔναν τόπο, τὸν δποῖον ἔνα σωρὸν ἰδιαίτερες συνδῆσες τὸν κρατήσαν καὶ μὰ τὸν κρατήσουν γιὰ πολὺν καιρὸν ἀκόμα πίσω ἀπὸ κάθε θεωρητικὴν δράση. Μιλῶ γιὰ τὴ σχολικὴ κίνηση, ποὺ αὐτὴ τουλάχιστο ἔπειρε, ἀπὸ λόγους καθαρὰ πρωτόκοντος, νὰ είχε σημειώση κάποια τόξα χρηστῆς ἐνεργείας.

Ἡ εκπαιδευτικὴ ζωὴ μας στάθηκεν ὡς τὰ τώρα σαχλῆ, χωρὶς ἐπιστημονικὲς βάσεις, χωρὶς δργανικὴν ὑπόστασην. Ἡταν μιὰ κακὴ καὶ ἀσυνείδητη ἀντιγραφὴ τοῦ δ, τι κακὰ καὶ ἀνάποδα συνέβαινε πάτο στὸ ἐλεύθερο βασίλειο, χωρὶς καμμιὰ τάση προσαρμογῆς πρὸς τὶς τοπικὲς ἀνάγκες. Ἡ εκπαιδευσή μας δὲ μᾶς στάθηκε ποτὲ πρόβλημα, οὕτε τὰ ἀρνητικὰ ἀποτελέσματα τόσων χρόνων μᾶς ἔκαμαν νὰ σκεφθοῦμε σοβαρὰ γιὰ δποιαδήποτε μεταρρύθμιση. Ὁλα συνειθίσαμε νὰ τὰ περιμένωμε ἀπ' τὸ «Κέντρο» καὶ ποτὲ δὲ μᾶς ἤτοι στὸ νοῦ, πῶς ἔδη στήν Αίγυπτο ξύνμε κάτω ἀπὸ ἔχωριστὲς συνδῆσες πὸν δημιουργοῦντες ἔχωριστὲς εκπαιδευτικὲς ἀνάγκες. Εἶναι χαρακτηριστικὸ τὸ διτὶ δὲν ἀκούστηκε τόσα χρόνια τώρα μιὰ σοβαρὴ γνώμη γιὰ τὰ εκπαιδευτικὰ μας ἱητήματα, οὕτε ἔνα συνέδριο δασκαλικὸ συγχροτήθηκε ἵσαμε τὰ σήμερα. Ἀποδούμοιστοι εκπαιδευτικά, κατρακυλοῦμε χρόνο μὲ τὸ χρόνο, δσο ἥ πάλη τῶν στοιχείων δέχνεται μέσα στήν Αίγυπτο καὶ κινδυνεύουμε νὰ χάσουμε κεῖνο, ποὺ κρατούσαμε ἵσαμε τώρα χάρη στήν ἀμορφωσιὰ τοῦ στοιχείου ποὺ ἀντικρύζαμε δταν πρωτοπατούσαμε τὸ φιλόξενο χῶμα.

Οἱ λόγοι τῆς στασιμότητος αὐτῆς εἶναι πολλοὶ βέβαια. Ἱσως ὅμως δ κυριώτερος νάναι δ παρακάτω, ποὺ θὰ δοκιμάσω νὰ ἔξηγήσω μὲ λίγα λόγια.

Ο «Ἐλληνας ποὺ ἀφίνε γυμνὸς καὶ συγνὰ ἀγράμματος τὴν πατρόδα του, γιὰ νάρτῃ στὴ πλουτοφόρο γῆ τοῦ Φαραὼ, ἔνα ἥταν τὸνειρὸ του. Νὰ γειίσῃ τὸνς κόρφους καὶ νὰ ξαναγυνίσῃ στὸν τόπο του φροτωμένος ἀπ' τὸν δησαυροὺς τοῦ φιλόξενου τόπου. Ὅσο διμῶς δ πρῶτος δρος πλησίαζε στήν ποθητὴν ἐκπλήρωσην, τόσον ἡ σκέψη τοῦ γνωρισμοῦ γίνονταν μέσα του ἀμυδρότερη. Τὸ ἄσμα τῶν Σειρήνων, ποὺ τὸ ἀντικαθιστοῦσε τώρα δ ἥχος τοῦ χρυσίου, τὸν κρατοῦσε μαγεμένο μακρονὰ ἀπ' τὴν ὑπόσχεση ποὺ ἔδωκε στὸν ἁντό του. Οἱ Ὀδυσσεῖς ποὺ σφάλιξαν ταῦτια τους στὸ Σειρηνικὸ τραγοῦδι στάθηκαν πολὺ λίγοι. Οἱ περισσότεροι ἔμειναν προσκολλημένοι στὴ λατρεία τους. Ἀπ' αὐτοὺς ἀποτελέσθηκεν δ Ἐλληνισμὸς τῆς Αἰγύπτου. Ἡ μανία τοῦ πλούτισμοῦ καὶ ἡ ἀπληστία, ποὺ τὸν καθήλωσε μέσα σ' ἔνα κλῖμα πολὺ λίγο περιποιητικὸ γιὰ τὸν ἀποικο τῶν δροσερῶν ἀκτῶν τοῦ Αἴγαιον, ἀπορρόφησε ὅλη τους τὴν ὑπαρξην. Ἡ εὔκολη στήν ἀρχὴ ἔκμεταλλεψη τοῦ ἐντόπιου, ποὺ μετοχέτευ τὸν ἐγχώριο πλοῦτο στὶς ἀποθήκες τοῦ ἀποικου, δυνάμωνε τὴ βουλημά του, δὲλλα καλλιεργοῦσεν ἀπ' τὰλλο μέρος μέσα του τὴν ἀπροθυμία πρὸς κάθε ἀλλή ἐνέργεια, ποὺ θὰ δημιουργοῦσε ἥμικώτερες γιὰ τὴ ζωὴ του ἀξεῖς.

Σκολὸς ἦταν δ πλούτισμός. Τὰ μέσα πρὸς τὸν σκοπὸν ἀπλούστατα. Ἀντίσταση καμμιά. Ἐπομένως οὕτε κέντρα γιὰ μιὰ δυνατώτερη δράση, ποὺ θὰ ἔφερεν ὡς ἀποτέλεσμα τὴν ἥθικὴ ζωτικότητα, ὑπῆρχαν. Ὁποιαδήποτε δργάνωση βγῆκε μέσα, ἀπ' αὐτὴν τὴν κατάσταση, στάθηκε νωθροῦ, χλιαρῆ, χωρὶς ἥθικὴ ἀξία ἀνώτερη: Κοινότητες, σχολεῖα, σύλλογοι καὶ δρόση, δὲλλα μστεῖα καὶ ἀπρόκοπα. Ὁργανώθηκαν κοινότητες μὲ δέκα πρόσωπα ἐκεὶ ὅπου ὑπῆρχαν χῆλια! Προσκειμένου νὰ κάμουν σχολεῖο πῆραν ἔνα δάσκαλο καὶ χωρὶς νὰ πολυεξετάσουν τὸν ἔβαλαν νὰ μάθη στὰ παιδιά τους: «γράμματα». Ἐσυστήθηκαν σωματεῖα καὶ σύλλογοι, γιὰ νὰ διαλυθοῦν τὴν ἐπομένη, ἥ νὰ ξήσουν τὴ ζωὴ τῶν τύπων καὶ τῆς ἀδρανείας. Κι' ὅλα αὐτὰ γιατὶ δὲν ὑπῆρχεν ἡ βάση ποὺ δυναμάνει ἔναν δργανισμό, ποὺ σφίγγει τὰ μέλη

ένδος συνόλου, ή ἄμεση ἀνάγκη γιὰ τὴν καταπολέμηση ἐνὸς ἔμποδίου, τὴν ὑπερ-
πήδηση μιᾶς δυσκολίας. Κι' ὅλα αὐτὰ γιατὶ ὑπῆρχεν ή εὔκολία γιὰ τὴν κατάκτηση
τοῦ πρόχειρου σκοποῦ τῆς ζωῆς, τοῦ πλούτισμοῦ.

Τὴν κοινότητα, τὸ σχολεῖο, τὸ σωματεῖο δὲν τὸ ὑπαγόρεψαν ζωντανὲς καὶ
πραγματικὲς ἀνάγκες ἀμύνης, ἀλλὰ ἔνα εἶδος συναιμισμοῦ ἢ ματαιοδοξίας.

Καὶ ἡ κατάσταση αὐτὴ βάστηξε γιὰ πολὺν καιρό, ἀρκετὸ τουλάχιστο γιὰ νὰ
δημιουργήσῃ γιὰ τὸν Ἑλληνα τῆς Αἰγύπτου κατάσταση ἐπιπολιτιστικὴ κατώτερη.

Δὲν εἶναι πολλὰ χρόνια ποὺ μέσα στὴν εἰρηνικὴ καὶ εὔκολη κατάκτηση τοῦ
σκοποῦ του, ὁ Ρωμαῖος ἐδῶ στὴν Αἴγυπτον ἀρχίζει νὰ συναντᾷ δυσκολίες, οἱ
ὅποιες γιὰ νὰ ὑπερπηδηθοῦνται καποιες ἡθικὲς δράσεις ἀνώτερες.

Δυὸς γεγονότα οὐσιώδη γιὰ τὴν οἰκονομικὴ - ἐπιπολιτιστικὴ ζωὴ τοῦ τόπου,
ἡ ἀγγλικὴ διοίκηση καὶ ἡ εἰσροοὴ ἔνων πολιτισμένων στοιχείων, ἔφεραν σοβαρὲς
μετατροπές στὶς καθολικὲς καὶ ἴδιως τὶς οἰκονομικὲς συνθῆκες τῆς Αἰγύπτου, ποὺ
δημιούργησαν καινούριους ὅρους γιὰ τὸν ἀγῶνα τῆς ζωῆς.

Οἱ νέοι αὐτοὶ ὅροι κατάστρεψαν τὰ ἥρεμα σχέδια τοῦ πρώτου οἰκονομικοῦ
κατακτητῆ τοῦ τόπου, ποὺ εἶναι ὁ Ἑλληνας, ἀνάτρεψαν τὸν ὑπολογισμούς του,
καὶ τὸν ἀναγκάζοντα σήμερα νὰ καταφεύγῃ στὴ χάραξῃ νέων σχεδίων καὶ νὰ δοκι-
μάζῃ τὴν ἀγωνία καινούριων προσωρινῶν, γιὰ νὰ μπορέσῃ νὰ βασικηθῇ μέσα
σὲ μιὰ κατάστατη πραγμάτων ἔνεη καὶ ἀπόδοπτη γιαντόν.

Δὲν εἶναι πιὰ τόσον εὔκολη, μὰ οὕτε καὶ τόσον ἀπλὴ ἡ κατάκτηση τοῦ σκοποῦ.
Ἄπ' τῶνα μέρος τὰ ἔνεα στοιχεῖα, τονωμένα ἀπὸ μιὰ ἀνώτερη ζωϊκὴ δύναμη, μὲ
ἔφοδια πολὺ περισσότερα καὶ δογανωμένα οἰκονομικά, ἀπ' τέλλο οἱ ἐντόπιοι, ποὺ
κι' αὐτοὶ, κάτω ἀπ' τὴν ἀγαθὴν ἐπίδραση ἐνὸς πολιτεύματος φιλελευθέρου ὅπωσδή-
ποτε, ποὺ τὸν κέντροισε τὴ ζωτικότητα καὶ τὸν ἀνοικὲ τὰ μάτια σὲ νέες μεθόδους
ἔργασίας καὶ ἐπικρατήσεως, μὲ τὸ μέτωπο ψηλὰ ἐνάντια στὸν ἄποικο ποὺ ἥρτε
νὰ ἐκμεταλλευτῇ τὴ χώρα τους, διεκδικοῦντες πρὸς τὸν "Ἑλληνες τὸ οἰκονομικὸ ἔδα-
φος, τὸ δποτὸ τόσον καιρὸ αἰστάνουνται σταθερὸ κάτω ἀπ' τὰ πόδια τους.

Ίδιως δὲ ἀνταγωνισμὸς τοῦ Ἰθαγενῆ, ποὺ διαθέτει μέσα στὸν τόπο του
ἀφθονώτερα τὰ μέσα γιὰ τὸν ἀγῶνα του, εἶνε τόσο μεγάλως, ὥστε πολλὲς φορὲς
νὰ δημιουργῇ τὸ φόβο μιᾶς ἀτακτῆς ὑποχωρήσεως.

Οἱ ἐκτοπισμοὶ ποὺ ὑφίσταται σιγὰ σιγὰ δὲ Ἑλληνες τοῦ ἐσωτερικοῦ, ἀν δὲ
σημαίνει τὶς πρῶτες ἡπτες του, πρέπει νὰ ἐριμηνευτῇ ἐξάπαντος ὡς ἀναπόφευκτη
κίνηση τατικῆς μπροστὰ στὴν ὅρμη τοῦ ἀντιπάλου.

Ἡ Ἑλληνικὴ οἰκονομικὴ ζωὴ βιάζεται νὰ δχρωθῇ στὰ κέντρα, ὅπου θὰ δόσῃ
καὶ ἀνάγκη τὶς διμέτωπες ἀποφασιστικὲς μάχες πρὸς τὸν ἔνενος καὶ τὸν ἐντό-
πιον.

Καὶ οἱ προσπάθειες αὐτὲς ποὺ γίνονται σήμερα γιὰ μιὰ ἀντίσταση καρτερική,
τονώντων τὶς ζωϊκὲς ἐνέργειες τοῦ Ἑλληνα τῆς Αἰγύπτου καὶ τὸν ὕδοτον στὴν
ἀιασύνταξῃ τῶν δυνάμεών του καὶ τὴ δημιουργία νέων ἡθικῶν ἀξιῶν, μὲ τὶς
ὅποιες θὰ μπορέσῃ νὰ ἀντικρύσῃ τὸν ἐχθρό, ποὺ δλοένα γίνεται πιὸ ἐπικίνδυνος.
Διότι ἐνῷ ὡς τὰ χτες ἀκόμα δὲ ἀνταγωνισμὸς πρὸς τὸν ἄμιθο καὶ ἀπλοῦκὸ Ἰθα-
γενῆ δὲ χρειάζονται παρὰ λίγη πονηρία καὶ περισσότερη ἀσυνειδησία, σήμερα,
ὑπερεργα τὸ σχετικὸ ἀνέβασμα τοῦ ἡθικοῦ καὶ οἰκονομικοῦ ἐπιπέδου του
καὶ τὴν παρουσία τῶν ἔνεων, πιὸ πλειστηρίων ἀπὸ μᾶς στοιχείων, ὁ ἀντα-
γωνισμὸς αὐτὸς λαβαίνει χιρουτῆρα πολυτλοπότερο, ἀτιτεῖ δὲ ἴδιαίτερα μέσα
ἀμύνης ἡθικώτερα καὶ πνευματικώτερα.

Αὐτὰ εἴμαστε ἀναγκασμένοι νὰ τὰ ἐπικαλεστοῦμε, νὰ τὰ ἀποκτήσωμε, ὡδη-
μένοι ἀπὸ τὸ ἔνστικτο τῆς αὐτοσυντηρησίας.

"Ἐνας ἀπὸ τὸν πιὸ ἐνδεδειγμένους τρόπους γιὰ τὴν ἀπόκτηση τῶν μέσων αὐτῶν
εἶναι ἡ Ἐκπαίδευση. Τὴν Ἐκπαίδευσην αὐτὴ πρέπει νὰ ἐνισχύσωμε, νὰ συγχρο-
νίσωμε, νὰ προσαρμόσωμε πρὸς τὶς ἀνάγκες μας, ἀν δέλωμε νὰ κρατηθοῦμε μὲ

δρθὸ τὸ μέτωπο μέσα στὸ νέον ἀγῶνα, πρὸς τὸν διοῖον εἴμαστε ἀναγκασμένοι νὰ φυγοῦμε.

Καὶ πρὸς αὐτὸν ὁ δηγούμαστε αὐθόρμητα θαρρεῖτε. Ἡ ἐκπαιδευτικὴ κίνηση ποὺ παρουσιάστηκεν ἐδῶ καὶ λίγον καιρὸν στὴν Αἰγυπτο μὲ κάποιες θετικὲς ἐνδείξεις, δὲν εἶναι γεγονός τυχαῖο, μὰ οὔτε καὶ ἀσχέτο πρὸς τὶς ἐσώτατες ἀξιώσεις τῆς ἐποχῆς ποὺ διατρέχουμε.

Τὸ ἐνδιαφέρον ποὺ ἔδειξεν ἡ κοινωνία γιὰ τὴ μεγάλη συζήτηση ποὺ ξανοίχτηκε μὲ τὶς ἀπόπειρες τῶν δύο ἀντιρρῶν δασκάλων, Μαρσέλλου—Ἰορδανίδη, δὲν ἦταν ἄπλι φρασεολογικό, οὔτε οἱ δύο αὐτοὶ ἀντάρτες φαίνεται νὰ ξεφύτωσαν παράκαιρα ἀνάμεσό μας. Ἀπόδειξη ὅτι ἐνῶ δὲν εἶναι ἔξακολουθεῖ νὰ δουλεύῃ ἀνενόχλητος τὰ νεωτεριστικά του σχέδια, δὲν λλος βασισμένος ἐπάνω στὴ θετικὴ ποστήριξη ἐνὸς σωματείου ἔτοιμάζεται γιὰ μιὰ ἐργασία, ή δποιά ἐλπίζουμε νὰ καταλήξῃ στὴ δημιουργία ἐνὸς δευτέρου πρότυπου στὴν Ἀλεξάνδρεια.

Οὔτε δὲ Μαρσέλλος, οὔτε δὲ Ιορδανίδης θὰ τολμοῦσαν μπροστά ἀπὸ κάμποσα χρόνια νὰ κίνουν τὴν ἐμφίνισή τους μέσα σ' ἕναν τόπο τόσον ἐγκληματικὰ ἀδιάφορο καὶ ἀντιδραστικὸ πρὸς κάθε νεωτεριστικὴ προσπάθεια. Σήμερα ἀσφαλῶς ἡ ἀντίδραση δὲν ἔλειψε καὶ ἀπόδειξη ἡ κακόπιστη ἐπίνθεση ποὺ γίνηκε καὶ τῶν δύο. Ἐξάλλου ὅμως ὑπάρχει μιὰ δυνατὴ μερίδα, κι' αὐτὴ εἶναι ἡ πιὸ προχωρημένη πνευματικὰ καὶ ἐπολιτιστικά, ποὺ ἔχει τὴν ἀπόφαση νὰ ὑποστηρίξῃ μὲ κάθε μέσο τὰ νέα σχέδια. Καὶ ἡ μερίδα αὐτὴ δλοένα πλαταίνει. Ἡ προκήρυξη τῆς Μανσούρας μᾶς δείχνει δλοφάνερα τὴν ἔκταση ποὺ κέρδισε ἡ ἰδέα τῆς σχολικῆς μεταρρυθμίσεως.

Ποιὰ εἶναι, τώρα, ἡ κίνηση αὐτῆς, ποιὰ τὰ νέα σχέδια, ποιὸς τύπος δίνεται στὶς μεταρρυθμίστικες προσπάθειες, ἐπίσης ποιὲς εἶναι οἱ ἐνθαρρυντικὲς ἐνδείξεις, οἱ δποιὲς ἔρχονται ἐπικουρικὰ νὰ δυναμώσουν ἥ νὰ καθορίσουν τὸ ἔργο τῆς ἀλλαγῆς; Αὐτὸν ἀκριβῶς θὰ ἀναλάβωμε νὰ ἔξετάσωμε παρακάτω, σύντομα καὶ γενικά.

ΚΑΦΡ ΖΑΓΙΑΤ: Πρώτη χρονολογικὰ ἔρχεται ἡ προσπάθεια τοῦ Μαρσέλλου στὸ Κάφρ Ζαγιάτ. Ὁ Μαρσέλλος φωτισμένος ἀπ' τὶς σύγχρονες παιδαγωγικὲς ἀντιλήψεις καὶ ὁδηγημένος ἀπὸ ἔνα σπάνιο ἔνστικτο ἔρευνητῇ δασκάλου, ἔκανε τὴ θετικώτερη καὶ ὑποδειγματικῶτερη ἐργασία, ποὺ μποροῦσε νὰ γένη μέσα σ' ἕνα περιβάλλο τόσο στείρο παιδαγωγικὰ καὶ ἐπολιτιστικὰ διποσθιδρομημένο.

Ἡ βαθειά πλότη πρὸς τὸ ἔργο του, ἡ φωτισμένη του πρὸς τὰ παιδιὰ στοργή, τὸν ἔκαναν παρ' ὅλην τὴν ἀντίδραση ποὺ εἶχε, νὰ ἀφερούθῃ μὲ ὅλη του τὴ δύναμη καὶ τὴν ἀγάπη στὴ δημιουργία ἐνὸς σχολείου, ποὺ θὰ καλλιεργοῦσεν ἔλευθερους καὶ τίμους χαρακτῆρες, μὲ τὰ πιὸ φυσικὰ καὶ ἀβίαστα μέσα.

Ἐνάντιος πρὸς τὶς παλιὲς μεθόδους τῆς μνημονικῆς ἐργασίας, ἀποβλέποντας μᾶλλον στὴν μπόρεση παρὰ στὴ γιώση, ἐνδιαφέροντας περισσότερο γιὰ τὸν τρόπο καὶ τὴ μέθοδο τῆς ἔρευνας, παρὰ γιὰ τὸ πόρισμα, τὸ ἀποτέλεσμα, δηλαδὴ τὴ γιώση.

Ἡ μέθοδός του βασισμένη ἐπάνω στὴ βάσανο τοῦ προσεκτικοῦ καὶ ἀκούραστου πειραματισμοῦ καὶ τῆς ἐπιμελημένης παρατηρήσεως τῶν ἐκδηλώσεων τῆς παιδικῆς ψυχῆς, φυσικὴ καὶ ἀπλῆ, προκάλεσεν ἀνθόρμητα τὴν ἀγάπη καὶ τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ μαθητῆ του πρὸς τὰ ἀντικείμενα τῆς διδασκαλίας καὶ δημιουργησε τὸ δυνατώτερο καὶ φυσικώτερο δεσμό του πρὸς τὸ σχολεῖο.

Πλησιάζοντας τὰ παιδιά του πρὸς τὰ πράγματα καὶ τὴν ποικιλία τῶν στολχείων, τὰ προκάλεσε χρησιμοποιῶντας τὸ ποικίλο ὄντικό νὰ γίνουν συνθέτες καὶ δημιουργοὶ πρωτότυποι. Ἔτσι δχι μόνο τὸ κυριώτερο ἔνστικτο τῆς παιδικῆς ψυχῆς, τὴν δρμὴ πρὸς ἀπασχόληση καὶ ἐνέργεια προϊγάγε, ἀλλὰ καὶ τὴ βασικὴ τάση κάθε ἀνώτερου δργανισμοῦ, τὴν τάση πρὸς δημιουργία καὶ αὐτοπαρουσίαση ἐκολάκεψε. Ἔκανε τὸ σχολεῖο γῶρο ἐλεύθερης σκέψεως καὶ δημιουργίας μέσα στὸν

δποῖο τὰ παιδιὰ δὲν ἐργάζονται ὅπως ἄλλοτες, κάτω ἀπὸ τὸ κνοῦτο τῆς ἔξωτερης βίας, ἀλλὰ ὁμηρένα ἀπ' αὐτή τους τὴν φύση, σὲ ἐνέργειες, οἱ δποῖες προάγονται τῇ ζωῇ τους.

Καὶ ἐνῶ τὸ κατὰ παράδοση σχολεῖο ζητῶντας ἀπ' τὸ παιδὶ τὴν γνώση, τὴν ἀπομνημόνευση ἐπομένως, τὸ χώνεμα ἔστω παρατηρήσεων, ἀντιλήψεων, πορισμάτων ἔνων, παραμελοῦσε τέλεια τὶς αὐθόρμητες ἐκδηλώσεις τῆς ψυχικῆς ἐνέργειας τοῦ παιδιοῦ καὶ τὶς δημιουργικές του ἀξιώσεις, τὸ «πρότυπο» τοῦ Μαρσέλλου προσπαθεῖ μὲ κάθε μέσο νὰ ἀναπτύξῃ τὴν δυναμικότητα τοῦ μικροῦ, διδηγῶντας τὸν στήν προσωπικὴ προσπάθεια καὶ τὴν ἐιργὸν δημιουργίαν.

Μὲν αὐτὸν τὸν τρόπο ἐνῷ τὸ πρῶτο καλλιεργοῦσε στεῦρα καὶ φρασεολογικὰ πλάσματα καὶ μαριονέτες, χωρὶς καμιαὶ δικῇ τους πρωτοβουλία, τὸ δεύτερο καταγίνεται νὰ ἀναδειξῇ αὐτοτελεῖς καὶ αὐθόρμητοις χαρακτῆρες, ἐλεύθεροντος ἀνθρώπους καὶ δημιουργικοὺς παράγοντες.

Μέσα σ' ἔνα τέτοιο σχολεῖο εἶναι εἰνολο οὐανταστῆ κανεῖς, οἵτι οἱ ἀταξίες καὶ τὰ πειθαρχικὰ κρούσματα εἶναι ἐλαττωμένα στὸ ἐλάχιστο. Τὸ παιδὶ ποὺ ἐργάζεται καὶ ἀπασχολεῖται μὲ ἐνέργειες, οἱ δποῖες ἀπορρέονται ἀπ' αὐτὴ τὴ βουλητική του ἰδιοσυστασία, δὲ θάξει λόγους νὰ εἶναι ἀνήσυχο καὶ ἀτακτο. Η ἀταξία δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο παρὰ ἡ αὐθαίρετη διέξοδο, ποὺ δίνει τὸ παιδὶ στὸ ἀσφαπτοστὸ ἐνστικτό τον πρὸς ἐνέργεια καὶ ἐκδηλωση, τὴν στιγμὴ ποὺ τὸ ἐνστικτο ἀπὸ παραβιάζεται ἢ παραμελεῖται ἀπ' τὴν ἀπασχόληση ποὺ τοῦ δίνει τὸ σχολεῖο. Ὁταν δμως αὐτὸν τὸ σχολεῖο πάρη διὸ βάση τοῦ παιδευτικοῦ του ἔργου τὴν ἴκανοτοτήση τοῦ ἐνστικτού αὐτοῦ, παρέχοντας στὸ παιδὶ τὴν κατάλληλη ἀπασχόληση, αὐτὸν ἴκανοποιημένο στὸ βάθος δὲ θάξει λόγους νὰ ἀτακτήσῃ, νὰ ξητηῇ δηλ., αὐθαίρετη διέξοδο στὸ ἐνστικτο ποὺ εἴπαμε παραπάνω.

Ο μαθητής ποτὲ δὲν εἶναι πιὸ ταχικός, πιὸ υπάκουος, καὶ πιὸ ἐπιμελής παρὰ δταν ἀπασχολεῖται σύμφωνα μὲ τὶς ἀξιώσεις τοῦ ἐνστικτού αὐτοῦ, δηλ., σύμφωνα μὲ τὴ φύση του.

Η ἀταξία καὶ ἡ ἀμέλεια εἶναι δύο κακὰ τοῦ συμβατικοῦ σχολείου, ποὺ δὲν ἔδινε καμιαὶ προσοχὴ στὶς ὑποκειμενικὲς τάσεις τοῦ παιδιοῦ καὶ προσπαθοῦσε μὲ κάθε τρόπο νὰ τὸ τραβήξῃ πρὸς τὸ μέρος του, ἐνβιάζοντας ἔτσι τὴ φύση τῆς παιδικῆς ψυχῆς. Αὐτὸ προκαλοῦσε τὴν ἀντίδραση, ποὺ ἐκδηλώνονταν σὲ ἀταξία ἢ σὲ ἀμέλεια.

Ο Μαρσέλλος προκειμένου γιὰ τὴν πειθαρχία καὶ τὴν τάξη δὲν παράλειψε καὶ ἔνα ἄλλο μέσο ποὺ ἀπορρέει ἀπ' τὴν ἀρχή, οἵτι ὁ καλύτερος τηρητής τῆς τάξεως εἶναι κεῖνος στὸν δποῖον ἀνατέθηκεν ἢ εὐθύνη γιὰ τὴ διατήρηση της. Ἐτσι ἀνάμεσε τὴν τάξη σ' αὐτοὺς τοὺς μαθητάς. Τοὺς ἔκανε νὰ αἰστανθοῦν μόνοι τους τὴν εὐθύνη ποὺ ἀναλάβαιναν, διδηγῶντας τους στὴν ψήφιση ἐνὸς σχολικοῦ κανονισμοῦ.

Τὸ «πρότυπο» μ' αὐτὸν τὸν τρόπο παρουσιάζει δψη μιᾶς μικρῆς ἐλεύθεροης πολιτείας, μέσα στὴν δποῖαν οἱ μικροὶ πολίτες ἀμοιβαία ὑπενθύνονται γιὰ τὴν τάξη καὶ τὴν ἀρμονία, ἀποκτοῦντας βαθειὰ τὴν συναίσθηση τῶν παιδηκόντων καὶ δικαιομάτων τους. Οἱ μαθηταὶ δὲν εἶναι πιὸ τὸ τριγμορραγμένα ἀνδρείκελαι, μέσα σ' ἔνα αὐθαρχικὸ καθεστώς ποὺ τοὺς πίλεξε καὶ τοὺς ἐπέβαλλε ὑπαγόρεύσεις ξένες πρὸς τὴ φύση καὶ τὴ ζωή τους, ἀλλὰ οἱ ἐλεύθεροι ἀνθρώποι ποὺ συνήθισαν νὰ αὐτοκαθορίζονται καὶ νὰ αὐτοδιοικοῦνται.

Η ζωή, τὸ φῦσ, ἡ χαρά, ἡ ἀγάπη, ἡ πρωτόβουλη ἔρευνα, ἡ τάξη, εἶναι κεῖνα ποὺ ἀντικατέστησαν μέσου στὸ «πρότυπο» τὸ θάνατο, τὸ σκότος, τὴν θλίψη, τὸ μίσος, τὴν ἔλλειψη κάθε πρωτόβουλης ἐνέργειας καὶ τὴν ἀταξία τοῦ συμβατικοῦ σχολείου.

Τὸ «πρότυπο» τοῦ Μαρσέλλου αὐτοτελεῖ μιὰ σοβαρὴ ἀπόπειρα γιὰ τὸν ἐκπαιδευτισμὸ τοῦ ἐλληνικοῦ σχολείου.

Οί προσπάθειές του θὰ ἀποτελέσουν ἔναν ἀληθινὸν σταθμὸν στὴν ἱστορία τοῦ δημοτικοῦ σχολείου στὴν Αἴγυπτο.

•*

ΖΑΓΑΖΙΚ : Σύγχρονη σχεδὸν μὲ τὴν προσπάθεια τοῦ Μαρσέλλου ἦταν ἡ ἀπόπειρα τοῦ Ἱορδανίδη στὸ Ζαγαζίκ. Ὁ Ἱορδανίδης στάθηκε πολὺ ἀτιχῶς στὴν μεταρρυθμιστικὴν του ἐνέργειαν. Γιατὶ ἐνῶ ὁ Μαρσέλλος βοηθημένος ἀπὸ μιὰ μερίδα ἀνθεώπων προχωρημένων δημιουργοῦσε δικό του σχολεῖο, ἀνεξάρτητο ἀπὸ κάθε κοινοτικὴν ἐπιφύλαξην, μέσα στὸ διπολὸν μόνον του μποροῦσε νὰ ἐργαστῇ σύμφωνα μὲ τὶς πεποιθήσεις του, ἀπόλυτος κύριος τῶν ἐνεργειῶν του, ὁ Ἱορδανίδης ἦταν διευθυντὴς κοινοτικοῦ σχολείου, πρᾶμα ποὺ τὸν ὑποχρέωσε νὰ λάβῃ ἔνα σωρὸ δύριον δὲ τὴν προσπάθειαν, καὶ τὸ γειρότερο δὲ μόνον του, ἀλλὰ ἀναγκασμένος νὰ συνεργαστῇ μέσα στὸ σχολεῖο μὲ στοιχεῖα ἐντελῶς ἐτερογενῆ, μὲ τὰ διπολὰ κάθε εἰλικρινῆς συνεννόηση ἦταν σχεδὸν ἀδύνατη.

Μολατάτα κεῖνο ποὺ δυνάμωσε τὸν Ἱορδανίδη στὴν ἀπόπειρά του ἦταν δὲ ἐνθυμιασμὸς μὲ τὸν διπολὸν ὑποδέχτηκαν τὰ σχέδιά του οἱ κοινοτικοὶ Ἐπίτροποι, ἀργότερα δὲ καὶ ὅλη ἡ παροικία. Στὴν πρώτη του ἐμφάνιση μπροστὰ στὸ κοινὸν ποὺ προσκλήθηκε νὰ ἀκούσῃ τὸ πρόγραμμα τοῦ νέου Διευθυντῆ τῶν σχολείων, οἱ ἀκδηλώσεις ἦταν τόσο μερικὲς καὶ ἡ ἐπιδοκιμασία τόσο ἀνεπιφύλαχτη, ὥστε δὲ ὁ Μητροπολίτης Λεοντουπόλεως ποὺ ἀργότερα, ἐκίνησε ὅλη τὴν σταυροφορία ἐναντίον τοῦ Ἱορδανίδη. Θεώρισε τὸν ἑαυτό του ὑποχρεωμένο νὰ τὸν ἐγκώμιασῃ δημοσίως τονίζοντας πῶς εἶναι ἔνας ἀπὸ τοὺς πιλάτεροὺς πιαδαγωγοὺς τῆς Ἑλλάδας. Τὸ ἕδιο ἔκανε καὶ δὲ ποπρόξενος ποὺ βρέθηκε παρόν τὴν ἡμέραν ἐκείνη, δυνομάζοντας τὸν Ἱορδανίδη «συνάδελφό» του στὸ μεγάλο ἔργο τοῦ ἐκπολιτισμοῦ τῆς φυλῆς.

Ο Ἱορδανίδης, ἀν καὶ δὲν ἀφῆκε τὸν ἑαυτό του νὰ παρασυρθῇ ἀπὸ τὶς ἀκδηλώσεις αὐτές, ἀποδίδοντά τες μεγαλύτερη ἀριθμητική ἐστην σημασία, ἐν τούτοις ἔχοντας κατάψυχα μαζί του τὴν Ἐπιτροπὴν καὶ τὴν Ἐφορείαν τῶν σχολείων τράβηξε καὶ εὐθεῖα στὸ σκοπό του.

Ἐπειδὴ οἱ μεταρρυθμιστικὲς προσπάθειες τοῦ Ἱορδανίδη κατηγορούμηναν ἀργότερα δημοσίως μὲ τὸν ποιὸν κακόπιστο καὶ βανδαλικὸν τρόπον καὶ παρουσιάστηκαν μπροστὰ στὸν κόσμο δὲ ἐπικίνδυνοι νεωτερισμοί, οὗτοι νὰ προκαλέσουν τὸ ἀνάθεμα καὶ τὴν κατάραν καθὲ καλοῦ πατριώτη, θάταν ἵσως σκόπιμο νὰ ἐπιμείνουμε πιαστάνω στὴν οὖστα τῶν μεταρρυθμίσεων αὐτῶν, μὲ τὴν πεποιθήση δὲτι ἔχει πρετοῦμε τὴν ἀπόλυτη γιὰ τὴν περίπτωση ἀλήθεια, καὶ ἀποδίνουμε δικαιοσύνη σ' ἔναν ἄνθρωπο ποὺ πολεμήθηκε τόσον ἥλιθια καὶ φαῦλα ἀπὸ τὴν ἀντιδραστικὴ σπεῖρα τῶν πνευματικῶν καὶ ἥλικων ἀνικάνων.

Ο Ἱορδανίδης ποὺ αἰσθάνουνταν βαθεὶὰ τὴν ἀνάγκη τῆς προσαρμογῆς τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ συστήματος πρὸς τὶς ἀπαιτήσεις τῆς σύγχρονης ζωῆς, μόλις διωρίστηκε Διευθυντὴς τοῦ Σχολείου, θεώρισε καθῆκο του, προσκαλῶντας τὴν Ἐπιτροπὴν νὰ τῆς παρουσιάσῃ τοὺς λόγογοὺς ποὺ συνηγοροῦσαν γιὰ μιὰ μεταρρυθμιση τοῦ σχολείου τους· καὶ νὰ τοὺς ἐκθέσῃ μὲ τὸν πιὸ ἀπὸ τρόπο, τὸ πῶς ἀντιλαμβάνουνταν αὐτὸς τὴ μεταρρύθμιση αὐτήν.

Η Ἐπιτροπὴ ἀποτελούμενη ἀπὸ ἀνθρώπους προαδευτικοὺς καὶ συγχρονισμένους, ἀκούσε μὲ προσοχὴ τὴν εἰσήγησην καὶ στὸ τέλος διμόρφωνα ἀπεφάσισε τὰ ἔχη :

α) Νὰ ἐπεκτείνῃ τὸν τετράχορον κύκλο τοῦ παλιοῦ Δημοτικοῦ σχολείου, σὲ ἔξιχρονο,

β) νὰ καταργήσῃ τὸ Ἑλληνικὸν σχολεῖο,

γ) νὰ ἰδρύσῃ στὸν τόπο του ἔνα τρίτυπο σχολεῖο μέσης ἐκπαιδεύσεως προορισμένο γιὰ τὴ μικροαστικὴ τάξη, ποὺ μὴ ἔχοντας τὰ μέσα ἢ τὴ διάθεση νὰ δώσῃ στὰ παιδιά της γυμνασιακὴ μόρφωση ἢ νὰ τὰ κάνῃ ἐπιστήμονες, τὰ προορίζει γιὰ τὴν πρακτικὴ ζωὴ καὶ

δ) νὰ παραδεχτῇ γιὰ γλῶσσα τοῦ Δημοτικοῦ σχολείου τὴ δημοτική, ἀν καὶ δὲν ὑπῆρχαν ἀκόμη τότε τὰ ἀναγνωστικά ἀπ' τὰ δόποια θὰ διδάσκονταν.

Τις προτάσεις τοῦ αὐτές ὁ Ιορδανίδης τὶς βάσισεν ἐπάνω στὶς ἔξης δικαιολογίες : Τὸ Δημοτικὸ σχολεῖο, τὸ προορισμένο νὰ ἀναπτύξῃ τὶς ψυχικὲς δεξιότητες τοῦ παιδιοῦ, νὺ ἰσχιροποιήσῃ καὶ νὺ μορφώσῃ τὸ χαρακτῆρά του, νὺ τοῦ δώσῃ ἀκόμη τὴν ἔννοια τῶν στοιχείων τοῦ περιβάλλοντός του, τῆς ἐθνικῆς τοῦ ἰστορίας καὶ νὺ τὸ καταστῆσῃ ἵκανον νὰ μεταχειρίζεται προφορικὰ καὶ γραπτὰ τὴν ἐθνική του γλῶσσα, εἶναι ἀδύνατο νὰ ἐπαρκέσῃ μὲ τὰ τέσσερά του χρόνια. Σὲ πολλὰ μέρη τῆς Εὐρώπης ἡ δημοτικὴ ἐκπαίδευσις ἀν καὶ ὀκτάχρονη, θεωρεῖται ἀνεπαρκής. Στὴ Γερμανία ἴδιος τὴν ἀνεπάρκεια αὐτήν τὴν αἰστάνθηκαν βαθύτερα καὶ γιαυτὸ ἔχουν χρόνια τώρα ποὺ προσπαθοῦντε νὰ τὴ θεραπεύσουν μὲ τὸ ἐπιμορφωτικὸ λεγόμενο σχολεῖο (*Forbildungsschule*), στὸ δόποιο εἶναι ἀναγκασμένοι οἱ προϊστάμενοι νὰ στέλνουν τοὺς μικρούς των ἐργάτες δυό, τρία καὶ πολλὲς φορὲς τέσσερα χρόνια, γιὰ νὺ συμπληρώσουν τὴ μόρφωσή τους. Οἱ ισχυρισμὸς ὅτι γιὰ μιὰ θετικὴ συμπλήρωση τοῦ κύκλου τοῦ δημοτικοῦ σχολείου, μποροῦσε νὰ χοησιμοποιηθῇ ἥ καὶ χοησιμοποιήθηκεν ὡς τὰ τώρα τὸ Ἑλληνικὸ σχολεῖο μὲ τὶς τρεῖς τοῦ τάξεις, εἶναι ἀστεῖος.

Τὸ Ἑλληνικὸ σχολεῖο ἀποτελεῖ τύπο σχολείου ἔχωριστο, μὲ δικό του κύκλο μαθημάτων, μὲ δικό του ἔχωρο σκοπό, τὴν προπαρασκευὴν τοῦ παιδιοῦ γιὰ τὸ Γυμνάσιο. Κυρίαρχη τάση μέσα στὸ σχολεῖο αὐτὸ εἶναι ἐπομένως ἡ εἰσαγωγὴ στὸν ἀρχαῖο κόσμο. Γιαυτὸ τὸ παιδὶ ὑστερεῖ ἀπ' τὰ ἐφτά χρόνια (τέσσερα στὸ Δημοτικὸ καὶ τρία στὸ Ἑλληνικὸ) βγαίνει στὴ ζωὴ ἀνεργάτηστο, χωρὶς προσανατολισμὸ μέσα στὸ φυσικὸ του περιβάλλο, καὶ χωρὶς τὴν ἵκανότητα νὰ γράψῃ δυὸ λόγια σωστὰ στὴ γλῶσσα του, γιὰ νὰ φήσουμε κατὰ μέρος τὸ ζήτημα τῆς ἀναπτύξεως τῶν ψυχικῶν του δεξιοτήτων καὶ τοῦ χαρακτῆρος του.

Καὶ δὲν ἔχει διόλου ἄδικο, ἀφοῦ τὸ ἀναγκαῖον ἀπ' τὰ ἔννια του χρόνια, ποὺν ἀκόμα μπῇ στὴν ἔννοια τῆς δικῆς του γλώσσας, νὰ παπαγαλέψῃ τύπους μιᾶς νεορῆς γλώσσας ποὺ πιάνει στὸ πρόγραμμα τοῦ σχολείου αὐτοῦ τὶς περισσότερες σχεδὸν ὧρες, ἐνῶ ἀπ' τἄλλο μέρος ἀφίνουνταν ἀκατάρτιστο στὰ συγχρονιστὰ καὶ θετικὰ μαθήματα.

"Ἐτσι γιὰ τὸ παιδὶ τοῦ λαοῦ, ποὺ δὲ θὰ πάγῃ σὲ ἀνώτερο σχολεῖο, ἀκόμα κι' ἀν περάσῃ τὸ Ἑλληνικό, ἡ μόρφωσή του μνήσκει ἀτελῆς καὶ ἀσκοπητῆς.

"Ἐνῶ στὸ ἔξατάξιο Δημοτικὸ σχολεῖο μέσα, τὸ παιδὶ παρακολουθῶντας τὸν ἴδιο κύκλο μαθημάτων σὲ μιὰ ἔξαρχον ἀνάπτυξη, ἀπαλλαγμένη ὅλως διόλου ἀπ' τὸ δῆληρὸ καθῆρο νὰ τὸ παρασκευάζῃ γιὰ δοποδήποτε ἄλλο σχολεῖο, θὰ ἀποστρογγυλώνῃ ἔνα σύστημα γνώσεων καὶ θὰ ἔχῃ ὅλο τὸν καιρὸ νὰ ἔμπεδωσῃ τὴ γνώση τῆς μητρικῆς του γλώσσας.

Καὶ δῆμος μέσα στὰ παιδιὰ ποὺ τελειώνουντε ἀπὸ τὸ Δημοτικό, εὔκολα διακρίνουμε τρεῖς κατηγορίες μὲ ἔχωριστὰ ἴδαινικὰ καὶ ἔχωριστὲς ἐκπαιδευτικὲς ἀξιώσεις, ἀναλόγως τῆς οἰκονομικῆς τάξεως στὴν δόποιαν βρίσκονται οἱ πατέρες τους. Στὴν πρώτη κατηγορία ἀνήκουντε τὰ παιδιά τῶν ἐργατῶν καὶ τῆς ἀδυνατότερης οἰκονομικὰ τάξεως τοῦ λαοῦ τὰ δόποια θὰ τροφοδοτήσουν τὴν τάξην τῶν χειρονακτῶν καὶ ἐργατῶν. Στὴ δευτερή κατηγορία ἔχουνται τὰ παιδιά τῶν μικροαστῶν : Μικροεμπόρων, μικροβιομηχάνων, μικροβιοτεχνῶν, ὑπαλλήλων κ.τ.λ. ποὺ θὰ τροφοδοτήσουν τὴν τάξην τῶν ὑπαλλήλων, μικροεμπόρων, μικροβιοτεχνῶν κ.τ.λ. καὶ στὴν τοίτη κατηγορία, τὰ παιδιά τῶν μεγαλοαστῶν : μεγαλεμπόρων κ.τ.λ. τὰ δόποια θὰ ἀκολουθήσουν ἐπάγγελμα καὶ ἀσχολίες ἀνάλογες μὲ τὰ μέσα καὶ τὶς φιλοδοξίες τῆς τάξεως στὴν δόποιαν ἀνήκουν.

Σὲ κάθε μιὰ ἀπ' αὐτές τὶς τάξεις, πρέπει νὰ ἀντιστοιχῇ ἀνάλογος τύπος σχολείου, ἵκανός νὰ ἀνταποκρίνεται στὶς μορφωτικὲς ἀνάγκες καθεμιᾶς χωριστά.

"Ως τὰ τώρα, ἐνῶ γιὰ τὶς ἀνάγκες τοῦ ἐργαζόμενου λαοῦ, τῆς κατώτερης

δηλ. οίκονομικὴ τάξεως, προορίζουνταν τὸ Δημοτικὸ σ' ἓνα στραβὸ καὶ ἀνάποδο πολλὲς φορὲς συνδυασμὶ μὲ τὸ Ἐλληνικὸ (ὅπως συνέβηκε καὶ ἔδω στὴν Αἴγυπτο), γιὰ τὴν τάξη δὲ τὴν ἀνώτερη, ποὺ ἔχει λόγῳ τῶν οἰκονομικῶν τῆς μέσων τὶς περισσότερες ἐκπαιδευτικὲς ἀξιώσεις ὑπῆρχε τὸ Γυμνάσιο, ἡ μέση τάξη τῶν μικροστῶν στάθηκε στὸ ζήτημα αὐτὸ ἡ πιὸ ἀδικημένη, ἀφοῦ τὸ Ἐλληνικὸ σχολεῖο ποὺ προορίστηκε κυρίως γιατὴν δὲν ἀνταποκρίθηκε ποτὲ στὶς πραγματικὲς τῆς μορφωτικὲς ἀνάγκες.

Τὸ σχολεῖο αὐτό, δηλας τὸ χαρακτηρίσαμε παραπάνω, δὲν ἀποτελοῦσε παρὰ ἔναν κατώτερο κύκλο ὅμοιοδὴ πρὸς τὸ γυμνασιακό, γιὰ τὸν δποῖον εἶχε καθῆκο νὰ προπαρασκευάῃ τὸ παιδιά. Ἡταν ἔξαρτημένο ἀπὸ τὸ Γυμνάσιο, ὑποταγμένο τέλεια στὸν σκοποὺς του, τὸ πολὺ πολὺ δὲ μόνο τὸν πατέρες ποὺ ἥθελαν καὶ είχαν τὸ μέσα νὰ στείλουν τὰ παιδιά τους στὸ Γυμνάσιο, μποροῦσε νὰ ἴκανοποιῇ. Ἀλλὰ καὶ ὡς διάμεσο προπαρασκευαστικὸ γιὰ τὶς κλασσικὲς σπουδὲς τὸ Ἐλληνικὸ σχολεῖο καταντᾶ περιπτό, ἀπ' τὴν ὥρα ποὺ τὸ Γυμνάσιο θὰ ἐπεκτείνῃ τὴν τεραχρονή φοίτηση του σὲ ἔξιχρονη (ὅπως ἔγινε στὶς πολιτισμένα κράτη καὶ τείνει νὰ γένη καὶ στὴν Ἑλλάδα), δέχεται δὲ στὴν πρώτη του τάξη τὰ παιδιά ποὺ τελειώνουν ἀπ' τὸ Δημοτικό. Ἡ μικροαστικὴ ὅμως τάξη, ἡ δποία μὲ τὰ συγχρονιστικὰ τῆς πρακτικὰ ἰδανικὰ ἀποστέργει στὸ βάθος τὸν θεωρητικὸν καὶ ἴστορικὸν σκοπὸν τοῦ Γυμνασίου, ζητᾶ δὲ νὰ παρασκευάσῃ τὰ παιδιά τῆς γιὰ τὴ σύγχρονη ζωή, ἀναδεικνύοντάς τα ἴκανοντας βιοπαλαιστὰς καὶ τίμιους πρακτικὸν ἀνθρώπους, ἀξιούς γιὰ τὰ ἐπαγγέλματα ποὺ προορίζουνται, μόνον ἀπογοητεύσεις εἶχε νὰ τρυγήσῃ ἀπ' τὸ Ἐλληνικὸ σχολεῖο.

Καὶ ἡ τάξη αὐτὴ μὴ ἔχοντας δικό της σχολεῖο ἀναγκάζουνταν νὰ στέλνῃ τὰ παιδιά της στὸ Γυμνάσιο, ὅπου φροτώνουνταν μὲ ἔνα σωρὸ θεωρητικὲς γνώσεις, οἱ δποῖες τὸν ἡταν ἐντελῶς ἄχρηστες, ἀν δχι καὶ βλαβερές, γιὰ τὴ μέλλουσι τους πρακτικὴ δράση, ἡ τὸ συχνότερο, στὶς σχολεῖα τῆς ζένης προπαγάνδας, ἀπ' τὰ δποῖα πολλὲς φορές, ἔξω ἀπὸ μιὰ σχετικὴ γλωσσικὴ εὐχέρεια, τίποτε τὸ θετικὸ γιὰ τὸ είδος τῆς ζωῆς ποὺ τὰ περίμενε, δὲν ἀποκόμιζαν.

Ἐτοι ἡ φροντίδα γιὰ τὴ δημιουργία ἐνὸς σχολείου, ποὺ νὰ ἀνταποκρίνεται στὶς μορφωτικὲς ἀπαιτήσεις τῆς πολυαιμμωτέρης τάξεως, ἡ δποία ἔδω στὴν Αἴγυπτο κυρίως σηκώνει στὴ φάρη τῆς ἐπάνω δὲν τὸ βάρος καὶ τὶς συνέπειες τοῦ ἀνταγωνισμοῦ, καταντᾶ γιὰ τὶς πλουσιώτερες καὶ μεγαλύτερες τουλάχιστο κοινότητες, ἀναπόφευκτη.

Τὸ σχολεῖο αὐτό, ἐντελῶς ἀνθύπαρκτο μὲ δικούς του ξεχωριστοὺς σκοπούς, δηλας δικούς της ξεχωριστοὺς σκοποὺς ἔχει ἡ τάξη ποὺ πρόκειται νὰ ἔξιπτετήσῃ, θάναι σχολεῖο μέσης ἐκπαιδεύσεως, παράλληλο πρὸς τὸ Γυμνάσιο, ἀνεξάρτητο ὅμως ἀπ' αὐτό. Τὸ πρόγραμμά του δὲ θάγη καμιὰ σχέση μὲ τὸ πρόγραμμα τοῦ Γυμνασίου. Γιατὶ ἐνῶ τὸ Γυμνάσιο, μπάζοντας τὸ παιδί κυρίως στὸ πνεῦμα ἐνὸς ἀρχαίου κόσμου, ζητᾶ νὰ τὸ παρασκευάσῃ θεωρητικὰ γιὰ τὴ σπουδὴ μιᾶς ἐπιστήμης, τὸ Ἀστικὸ σχολεῖο, δηλας δνομίστηκε στὴ Γερμανία, ἔχει προορισμό, δηδηγῶντας τὸ στὴν κατέκτηση τῆς ἐννοίας τοῦ Συγχρόνου, νὰ τὸ ἐτοιμάσῃ πρακτικὰ γιὰ τὴ βιοτὴλη καὶ τὸν ἀγῶνα μιᾶς ζωῆς, ποὺ πολὺ λίγα θεωρητικὰ στοιχεῖα περιέχει. Σὲ τρία χρόνια μέσα (τὸ ἀσφαλέστερο βέβαια θάταν τέσσερα) θὰ προσπαθήσῃ νὰ φέρῃ τὸ μαθητὴ σὲ ἐπιστημονικώτερη κάπιος ἐπικοινωνία μὲ τὸ περιβάλλο μέσα στὸ δποῖο θά δράση, νά τονε γνωρίσῃ εὐδότερα μὲ τὸ φυσικὸ κόσμο, νά τονε μπάση διποσδήποτε στὸ νόημα τῆς σύγχρονης ἐκπολιτιστικῆς κυνήσεως, νά του ἀναπτύξῃ δλες τὶς γενικές του δεξιότητες, καὶ μὲ λίγα λόγια νά του δόσῃ ἐκεῖνα τὰ στοιχεῖα ποὺ θὰ τοῦ εὐκολύνουν τὸ προσανατολισμὸ μέσου στὴ μέλλουσα δράση του. Στὸ πρόγραμμά του ἔτοι θὰ κατέχουν τὸν κύριο χῶρο τὰ θετικὰ-συγχρονιστικὰ μαθήματα, οἱ γλώσσες, μόνο οἱ σύγχρονες, ἡ ἴστορία ποὺ θὰ δηδηγῇ μεθοδικὰ ἵσαμε τὴν κατανόηση τοῦ Σήμερα, ἀπὸ μιὰ ἄποψη ἴστορικὴ-ἐκπολι-

τιστική, ή χειροτεχνία και δλα τὰ μαθήματα ποὺ ἀναπτύσσουν τὶς γενικὲς δεξιότητες, οἱ πρακτικὲς ἐμπορικὲς γνώσεις, καθὼς και τὰ στοιχεῖα τοῦ σημερινοῦ δικαίου, και τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας.

Τὸ Ἀστικόσχολεῖο, γιά τὶς κοινότητες ποὺ ἔχουνε περιορισμένο ἀριθμὸ παιδιῶν θὰ μποροῦσε κάλλιστα νᾶναι μιχτό, μὲ μιὰ μικρὴ διαφορά μιση ἕτερη στὸ ἀναλυτικό του πρόγραμμα, ή δούλια θὰ λάβαινε ὑπὲρ ὅψη τὶς γνώσεις και τὶς δεξιότητες τὶς σχετικὲς μὲ τὸ θυλικὸ φῦλο. Ἐνῶ στὸ Κάρπο και στὴν Ἀλεξάνδρεια, δπου ἵπαρχει μεγάλη ποσότητα μαθητῶν κι' ἀπ' τὰ δυὸ φῦλα, θάταν ἀνάγκη νὰ ἴδωνθοντες ἔχειριστὰ Ἀστικὰ σχολεῖα γιὰ τὰ κορίτσια, γιατὶ εἶναι καρδὸς πιά, μὲ τὸ δρόμο ποὺ παίρνει τὸ οἰκονομικὸ πρόβλημα και στὴν Ἀνατολή, νὰ γίνη φροντίδα και γιὰ τὴ θετικὴ μόρφωση τῆς γυναικας, ποὺ ἀρχίσει κι' δλας νὰ φέρνεται στὸν ἀγῶνα τῆς ζωῆς.

Οσο γιὰ τὴ γλῶσσατοῦ Δημοτικοῦ σχολείου, κι' ἀν παραβλέψῃ κανεὶς ἀκόμα δλο τὸν ὅγκο τοῦ ἀγῶνα, ποὺ γίνεται ἀπὲρ παθολικὴ γλωσσικὴ ἀποψη μέσα στὴ φυλὴ ἐδῶ και τόσα χρόνια, και δ δούλος τείνει νὰ δικαιώσῃ τὴ μερίδα κείνων ποὺ κηρύχτηκαν γιὰ μιὰ ζωτανὴ και ἀβίαστη γλῶσση, ἀπὸ παιδαγωγικὴ καθαρῶς ἀποψη εἶναι γεγονὸς ἀναμφισβήτητο πᾶς θάταν ἡ χειρότερη πλάνη ἀν ἔξακολουθούσαμε, διαιωνίζοντας μιὰ πρᾶγμα, νὰ διδάσκουμε στὸ μικρὸ παιδὶ τὰ πράματα και τὶς σχέσεις σὲ μιὰ γλῶσσα ποὺ ἀσφαλῶς; δὲν εἶναι δική του.

Ἐξ ἄλλου ἡ ἀπόφαση τοῦ κοράτου, ἐνὼς δργανισμοῦ τόσο συντηρητικοῦ ὅταν πρόκειται γιὰ τὴν υἱοθέτηση νέων στοιχείων, ποὺ ἔρχεται νὰ μπάσῃ στὸ Δημοτικὸ σχολεῖο τὴν δημοτικὴ γλῶσσα, πείθει και τὸν πιὸ δισταχτικὸ πῶς ἡ ἐπιμονὴ σὲ κάθε ἀντίθετη ἀποψη καταντᾶ ἀστεία.

Βέβαια δλα αὐτὰ δὲν εἶναι πρωτόφαντα, οὔτε δ Ἰορδανίδης τὰ κήρυξεν ὡς ἐφευρέσεις δικές του. Ἐφιδρούσανται ἀπὸ παιδὸ στὰ πιὸ ποσοφορημένα ἐκπαideυτικῶς κοράτη, τείνουνε δὲ νὰ ἐφευριστοῦντες και στὴν Ἑλλάδα, μὲ τὰ περίφημα ἐκπαideυτικὰ νομοσχέδια τοῦ ὑπουργοῦ Τσιριμόκου.

Ἐτοι δ Ἰορδανίδης ὡς βάση προγραμματικὴ γιὰ τὸ Δημοτικὸ σχολεῖο πρότεινε τὸ ἐπίσημο ἀναλυτικὸ πρόγραμμα τοῦ κοράτου (1913) μὲ σχετικὲς προσαρμοστικὲς τροποποιήσεις, ἐνῶ γιὰ τὸ Ἀστικό, ἔλαβε ὑπὲρ ὅψη του τὸ διάγραμμα τῶν μαθημάτων ποὺ ἔδιναν γιὰ τὸν ἰδιό τύπο τοῦ σχολείου τὰ νομοσχέδια τοῦ Τσιριμόκου. Η διαφορὰ εἶναι ὅτι ζήτησε σύμφωνα μὲ τὶς τοπικὲς ἀνάγκες νὰ διναμώσῃ τὴ διδασκαλία τῶν ξένων γλωσσῶν και νὰ παραλείψῃ τὴ διδασκαλία τῆς ἀρχαίας, γιὰ μόνο τὸ λόγο ὅτι ἡ γλῶσσα αὐτῆς δὲν μποροῦσε νὰ ἀντιπροσωπευτῇ στὸ γλωσσικὰ στενοχωρημένο πρόγραμμα μέσα, πιοὺ μὲ ἔνα ἀριθμὸ ὥρῶν ἀνίκανο νὰ ἀνταποκριθῇ και στὴ στοιχειώδη ἀκόμη ἐκμιθησή τις.

Ἐξδὸν ἀπ' αὐτὰ ἔπειτε ἀκόμη νὰ κοιτάσῃ περισσότερη θέση στὸ πρόγραμμα γιὰ τὰ Ἐμπορικά, τὴν Ιστορία και τὴ Γεωγραφία τῆς Αἴγυπτου, πράγματα ποὺ δὲν μποροῦσαν παρὰ νὰ ἐπιφέρουν κάποιες ἀλλαγὲς στὸ κυβερνητικὸ διάγραμμα.

Θὰ ἐφερεις μολατιάτικα κανεὶς τὴν ἀλτιολογία, δπως και γένιης, πῶς αὐτὰ ἔπειτε πρῶτα νὰ ἐφευριστοῦν γραμμὴ ἀπ' τὸ Κοράτος και ὑστερα νὰ δοκιμαστοῦν κι' ἐδῶ. Γιαντὸ δ πιάρχει πρόχειρη ἡ ἀπάντηση, πῶς τὰ περισσότερα ἐφαρμόστηκαν. Λ.χ. τὸ ἔξαρχον Δημοτικὸ σχολεῖο λειτουργεῖ ἀπὸ παιδὸ, ή δημοτικὴ γλῶσσα μὲ τὴν νέα βιβλία πίει νὰ γένη γλῶσσα τοῦ Δημοτικοῦ σχολείου, τὰ δὲ Ἀστικὰ σχολεῖα τῶν κοριτσιῶν, ἀρχίσαν νὰ λειτουργοῦν μὲ τὸ «περὶ κορηγίας ἀδείας εἰς τὴν Φιλεκπαιδευτικὴν Ἐταιρείαν ἴδρυσεως Ἀστικῶν σχολείων θηλέων» βασιλικὸν Δάταγμα ἀπὸ τὸ 1915.

Οσο γιὰ τὴν κατιάργηση τοῦ Ἑλληνικοῦ σχολείου, και τὴν ἴδρυση Ἀστικῶν σχολείων γιὰ τὰ ἀγόρους, ή κυβέρνηση προσκόπτει σὲ τεχνικὲς και οἰκονομικὲς μᾶλλον δυσκολίες, ἀφοῦ και ἀρχήν εἶναι πειτιμένη γιὰ τὴν ἀπόλυτη ἀναγκαιότητά τους, ὑστερα ἀπ' τὴ σοφῆι εἰπήγηση τοῦ ὑπουργοῦ Τσιριμόκου (1913).

Ἐξδὸν ὅμως ἀπὸ δλα αὐτά, στὴν Αἴγυπτο ποὺ δ Ἐλληνισμὸς ἀποτελεῖ ἔχειρο

τιμῆμα, ἀναγκασμένο νὰ ξῇ κάτω ἀπὸ ξεχωριστὲς συνθῆκες, καὶ ἀπαλλαγμένο ἀπὸ τὶς δυσκολίες ποὺ δοκιμάζει γιὰ κάθε προοδευτικὴ προσαρμογὴ ἔνας κρατικὸς δργανισμός, ἐπρεπε, προκειμένου νὰ γένη δύοιαδήποτε σχολικὴ μεταρρύθμιση, νὰ ἀποβλέπουμε περισσότερο στὴ σκοπιμότητά της, παρὰ στὶς κινήσεις ποὺ κάνει τὸ κράτος στὸ σημεῖο αὐτό. Γιατὶ τὸ κράτος, σὰν τέτοιο, δχι μόνο παίρνει ἀργὰ μυρωδιὰ ἀπ’ τὴν πρόοδο, ἀλλὰ καὶ δύσκολα τὴν προσοικείωνται.

Αὐτὰ ὡς ἐδῶ ἀποτελοῦνται τὸ ἔξωτερικό, προγραμματικὸ μέρος τῶν μεταρρυθμίσεων, ποὺ πρότεινε καὶ ἐπέτυχεν ὁ Ἰορδανίδης.

“Ο, τι ἀφορᾶ τὴν ἐσωτερικὴ σχολικὴ ζωὴ, τὶς μεθόδους τῆς διδασκαλίας, τὴν πειθαρχία καὶ γενικὰ τὴν ἰδεολογία τοῦ σχολείου, οἱ προσπάθειές του συμπίπτουν μὲ τὶς προσπάθειες τοῦ Μαρσέλλου.

Ζήτησεν, ὅσον τοῦ ἐπέτερεπαν τὰ μέσα ποὺ διέθετε, νὰ δώσῃ στὸ σχολεῖο μιὰ αὐτότελη δργανικὴ ζωὴ, νὰ ἀνυψώσῃ τὴν ζωὴν δύναμι τοῦ παιδιοῦ καὶ νὰ ἀναπτύξῃ τὶς δημιουργικές του δυνάμεις, διδηγῶντας τὸ στὴν αὐτενέργεια καὶ τὴν πρωτόβουλη σύνθεση.

Γι’ αὐτὰ ὅμως ὅλη ἐπρεπε νὰ συνεννοηθῇ καὶ νὰ μείνῃ στὶς κύριες γραμμὲς σύμφωνος μὲ τοὺς συνεργάτες του δασκάλους. Κι’ αὐτὸ ἦταν τὸ σημεῖο ποὺ παρ’ ὅλες τοὺς τὶς προσπάθειες σκόντιαφε τὸ ἔργο του. Οἱ συνεργάτες του ἀνθρωποὶ ἀπλούκοι, ἀνὲ ἔξαιρέσιμοι ἔνα δυὸ πρόσωπα, καὶ μεγαλωμένοι μέσα στὴν φυσική της ἀνθρωπότητα, οἵτινοι ποὺ θὰ τὸν ἀκολουθοῦνται στὸ δύσκολο καὶ ἐγκάρδιο ἔργο τοῦ ἐκπολιτισμοῦ τῆς σχολικῆς ψυχῆς, οὕτε κεῖνοι ποὺ θὰ μποροῦσαν καὶ νὰ δεῖξουν ἐνδιαφέρο γιὰ τὶς προσπάθειες του. Ο Ἰορδανίδης ἄν καὶ πολὺ γλήγορα κατάλαβε μὲ τὶς ὑλικὸ εἴχε νὰ κάνῃ, δὲ θέλησε νὰ προεξοφλήσῃ, ἀλλὰ δοκιμασε μὲ κάθε μέσο νὰ τοὺς χρησιμοποιήσῃ, ἔστω καὶ ἀρνητικά. Τοὺς πλησίασε φιλικά, ἐγκάρδια. Σὲ συνεδριάσεις καὶ ἴδιαίτερες συνομιλίες ζήτησε νὰ τοὺς ἐνθουσιάσῃ μὲ τὶς ἵδεες του, νὰ τοὺς ἀνυψώσῃ εἰσάμε τὴν ἀγάπη τοῦ παιδιοῦ καὶ νὰ τοὺς μπάση ἀπλὰ καὶ ἡρεμια στὴν κατάστρωση τοῦ προβλήματος, μὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι θὰ δημιουργοῦνται στὴ ψυχή τους τὴ στεγνὴ κάποιο ἐνδιαφέρο.

Γιὰ λίγο διάστημα πίστεψε πῶς οἱ κόποι του δὲν πήγαν δλότελι χαμένοι. Οἱ ἐλπίδες του γιὰ τὴν ἐπιτυχία ἀναπτερώθηκαν καὶ ἐπὶ τρεῖς μῆνες τὸ σχολεῖο βάδισε δπωδήποτε τὸ δρόμο πρὸς τὸ δποῖον τὸ τραβοῦνταν οἱ κόποι καὶ ἡ αὐταπάρνησή του.

“Η πίστη του ὅμως αὐτὴ δὲ διάρκεσε γιὰ πολὺν καιρό.

“Η δημοτικότητα ποὺ ἀπόκτησε σύντομα μέσα στὶν παροικία, δ ἐνθουσιασμὸς μὲ τὸν δποῖο χειροκροτοῦνταν οἱ διαλέξεις του, ἡ ἀπροκάλυπτη προτίμηση ποὺ ἔδειχναν τὰ παιδιά καὶ οἱ πατέρες τῶν παιδῶν σ’ αὐτόνα, φαίνεται ὅτι δοκίμασε σκληρὰ τὸν ἀπλοῦκὸ ἐγωῖσμὸ τῶν δασκάλων. Ἀπ’ τὴν στιγμὴν ποὺ ἀστάνθηκεν δ ἐγωῖσμός τους τὶς πρῶτες προσβολές ἦταν ἐπόμενο πῶς θὰ παρουσιάζουνται μέσα τους δυσάρεστο συναίσθημα ἐναντίον τοῦ Ἰορδανίδη. Καὶ τὸ πικρὸ αὐτὸ συναίσθημα τροφοδοτημένο κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο, ἔξελίσσουνται δμαλὰ σὲ φθόνο. Πέροι ἀπ’ ἐδῶ φαντάζεται καιμένας σαὶς τὸν δλισθῆρο κατῆρο, ποὺ κατὰ φυσικὸ λόγο ἀκολούθησαν οἱ δασκάλοι στὶς σχέσεις τους μὲ τὸ Διευθυντῆ τοῦ Σχολείου καὶ τὸ ἔργο του.

Καὶ ὅμως δ φθόνος αὐτὸς θὰ ἔμηνησεν ἀνεκδίλωτος καὶ οἱ δασκάλοι ποτὲ δὲ θὰ τολμοῦνται μέσα στὴ γενικὴ ἐπιδοκιμασία νὰ σηκώσουν κεφάλι, δὲν ἔσπευδε ἐπίκαιρα νὰ ἐκμεταλλευτῇ τὴν ψυχολογικὴ τους θέση ἡ ἀντίδραση, ποὺ καιροφυλακτεῖ πάντα σὲ τέτοιες περιστάσεις.

“Ἐπὶ κεφαλῆς τῆς ἀντιδράσεως ποιῶς ἄλλος παρὰ δ κλῆρος. Αὐτὸς φρόντισε νὰ πάρῃ μὲ τὸ μέρος του λίγη πρόσωπα δυσφεστημένα μὲ τοὺς κοινοτικούς. Ἀπ’ αὐτὸς σχημάτισε τὸ ἐπιτελεῖο του. Ήταν ὅμως ἀνάγκη νὰ ἔξαφθοῦνται τὰ τα-

πεινά πάθη τοῦ πλήθους καὶ νὰ δημιουργηθῇ ρέμμα ἐνάντια στὶς προοδευτικὲς προσπάθειες καὶ τὸ πρόσωπο τοῦ Διευθυντῆ τοῦ σχολείου. Γιαντὸ χρησιμοποιήθηκαν ἀφθοναὶ οἱ δασκάλοι. Ποιὸς ἄλλος ἀπ' τοὺς δασκάλους μπροστὶς νὰ ἔρῃ καλύτερα τὰ ὅργια ποὺ γίνονταν μέσα στὸ σχολεῖο! Σ' αὐτὸ τὸ σημεῖο ἡ κλασικὴ μοχθηρία τῶν κακεντρεχῶν διπόδων τοῦ Ὁρφανίδη ἔπαιξε τὸν ποιὸ χαρακτηριστικὸ ρόλο. "Ετσι διηγήθηκαν στὰ καφενεῖα καὶ στὶς λέσχες μπροστά στοὺς ἀπλοῖκους γονεῖς τῶν παιδιῶν τὰ πιὸ τερατώδη μυθεύματα γιὰ τὸ σχολεῖο καὶ τὸ ἔργο τοῦ Ἰορδανίδη. Ἐξέσχισαν τὰ ροῦχα τους σὲ ὑπομνήματα καὶ διαμαρτυρίες σεμνότυφες ὑπαγορευμένες ἀπ' τὸ στρατηγεῖο, ποὺ ἔδρα του εἶχε τὴ Μητρόπολη καὶ παρουσιάστηκαν στὸν κόσμο σὰν τίμιοι φρουροὶ τῆς ἐθνικῆς καὶ θρησκευτικῆς παρακαταμήκης, τὴν δποία καταχράσθηκεν ὁ ἀποστάτης. Βοήθεια σημαντικὴ καὶ «ἀφ' ὑψηλοῦ» στὸ ἐθνοσωτήριο ἔργο τῶν δασκάλων ἔδωκεν ὁ ἄμβωνας τῆς Ἐκκλησίας. Ἀπ' ἐκεῖ ἐν ὀνόματι τῆς σωτηρίας τοῦ χριστεπωνύμου πληρῷματος ποὺ κινδύνευε νὰ παρασυρθῇ ἀπ' τὸ ρεῦμα τῆς ὀλέθριας ἀποστασίας, ἀκούστηκαν οἱ τρομερώτερες ἀρές ἐνάντια στοὺς μπολσεβίκους, ποὺ ἥρταν νὰ ταράξουν τὴ γαλήνη τῆς παροικίας καὶ ἔξορκίσθηκαν τὰ πλήθη νὰ «λιθιβολήσουν» καὶ νὰ «κάμουν ἐκποδῶν» τοὺς ἀθέους καταργητὰς τῶν χριστιανικῶν ἐθίμων!

Ἡ ἀντιδραστικὴ ἐνέργεια τοῦ Κλήρου μέσα στὴν Ἰστορία εἶναι τόσο γνωστὴ καὶ αὐτονόητη ὥστε θάταν περιττὸ νὰ ἐπεκταθῇ κανεὶς ἔξηγῶντας τὴ στάση του στὸ ζῆτημα αὐτό. Πρὸ λίγα χρόνια ἀκόμα, ὁ Ἰδιως κλῆρος, τριγυρισμένος ἀπ' τὰ πιὸ γέρικα καὶ χρεωκοπημένα στοιχεῖα, πολέμησε μὲ τὴν ἀγριώτερη λύσσα καὶ τοὺς χειρότερους χαρακτηρισμοὺς τὴν ἐκπαιδευτικὴ κοσμοθεωρία τοῦ Δελμούζου, αὐτὴν τὴν ἴδια ποὺ σήμερα ἀγκαλιάζει τὸ κράτος σὰν ἀγκυρα σωτηρίας, διδηγημένο ἀπὸ τὴν πιὸ ἐπιταχτικὴ βιολογικὴ ἀνάγκη.

Γενικὰ αἵτια τῆς ἀντιδράσεως αὐτῆς πάντα σταθηκε τὸ θανάσιμο μῖσος πρὸς κάθε εἰλικρινὰ φωτιστικὴ ἐνέργεια, μιᾶς τάξεως ποὺ βασιλεύει ἐπάνω στὴν ἀμάθεια καὶ τὴν ἀπλοϊκότητα τοῦ πλήθους. Οἱ ἀφοριμὲς βρίσκουνταν πολὺ εὔκολα. Τέτοιες βρέθηκαν κοὶ στὸ Ζαγαζίκ. Παραμορφώθηκαν φράσεις, παρεξηγήθηκαν σκόπιμα ἐνέργειες, ἀνακαλύφθηκαν ἀνήθικα βιβλία στὴν βιβλιοθήκη τοῦ σχολείου, ἐπινοήθηκαν κρούσματα ἥθικης παροικίας καὶ μπολσεβικισμοῦ.

"Αν βρισκόμασταν στὸ Μεσαίωνα ὁ ἀποστάτης αὐτὸς ἐναντίο τοῦ δποίου ὑπῆρχαν τόσες τρομερὲς ἐνδείξεις, θὰ πλήρωνε πολὺ ἀκριβὰ τὴν τόλμη του ἐπάνω στὶς φλόγες. Καὶ ὅμως δὲν πλήρωνε λιγότερα σήμερα ἐκτεθειμένος στὴ φλογερὴ μανία τοῦ πλήθους, ποὺ κατόρθωσε μὲ κίλια μέσα ἀνομα καὶ καταχθόνια νὰ ἀνάψῃ ἥ ἀντίδραση.

Μαλλιαρός, ἄθεος, εἰκονοκλάστης, ἀνήθικος, μπολσεβίκος, ἦταν οἱ ἐτικέτες ποὺ τοῦ κρέμασαν διαδοχικὰ στὴ ράχη.

Καὶ ἥ ἀντιδραστικὴ προπαγάντα μέσα σ' ἔνα μέρος μικρὸ καὶ περιορισμένο ἔκανε τὴν πιὸ εὔκολη κατάκτηση. Σὲ λίγο ἥ παροικία βοοῦσε ἀπὸ χίλιες δυὸ συκοφαντικὲς διαδόσεις, ποὺ σύντομα χάρη στὶς κατάλληλες ἐνέργειες τῶν ἀμέσως ἐνδιαφερομένων, ηὔρεν ἀπήχηση σὲ μιὰ μερίδα τοῦ τύπου. "Ετσι ὅλη ἥ Αἴγυπτο μάθαινε τὰ κακονοργήματα τοῦ Ἰορδανίδη, ἐνὸς ἀνθρώπου τὸν δποῖο «μοῖρα κακὴ ἔξεβρασεν ἐν τῷ μέσῳ ἥμῶν».

Εἶναι βέβαια περιττὸ νὰ προσθέσουμε πῶς ἥ Ἐπιτροπὴ καὶ ἥ Ἐφορεία τῶν σχολείων, ποὺ παρακολούθησε στενὰ τὸν Ἰορδανίδη μέσα στὸ ἔργο του, ἀντίκρυσε μὲ ἀλληθῆνα ἀνταπάρονηση ὅλη αὐτὴ τὴ φαύλη καὶ συκοφαντικὴ ἐκστρατεία ἐναντίον του καὶ στάθηκεν ὡς τὸ τέλος πιστὴ στὰ ἀναμορφωτικά του σχέδια.

Μὲ τὸ μέρος τοῦ Ἰορδανίδη καὶ τῶν κοινοτικῶν στάθηκαν ἐπίσης καὶ ὅλα τὰ πολιτισμένα στοιχεῖα τῆς παροικίας, ποὺ εἶχαν τὴν καλὴ θέληση νὰ γνωρίσουν ἀπὸ κοντὰ τὸ πρόσωπο καὶ τὴ δράση του.

*Ηταν μολαταῦτα ἀδύνατο νὰ προχωρήσῃ μιὰ ἀπόπειρα κάτω ἀπὸ τέτοιες

συνθήκες καὶ ὁ Ἰορδανίδης παρ' ὅλῃ τὴν ἐπιμονὴ τῆς Ἐπιτροπῆς καὶ τῶν φίλων του θεώρησε καλὸν στὸ τέλος τῆς χρονιᾶς νὰ παραιτηθῇ ἀνέκκλητα.

"Ἐτσι τὸ ἔργο τοῦ Ἰορδανίδη στὸ Ζαγαζίκ ἐναυάγησε. Ἡ ἵδεα ὄμως μιᾶς ἐκπαιδευτικῆς μεταρχμύσεως στὴν Αἴγυπτο κέρδισε σὲ λίγον καιρὸν μέσα ἔδαφος ἀπίστευτο. Ἡ κακόπιστη καὶ δολοφονικὴ ἐνέργεια ἐναντίον του, ἐνῶ ἀπ' τῶν μέρος σχημάτισε μεγάλη φάλαγγα ἀνθρώπων δυσμενῶν πρὸς τὸ πρόσωπο τοῦ ἀποστάτη, ἀπ' ταῦλο παρουσίασε τὴν ἀνάγκη μιᾶς ἐκπαιδευτικῆς ἀναγεννήσεως, σὰν κατί ποὺ δὲν ἐπιδέχεται ἀναβολή. Δὲν εἴμαστε τῆς γνώμης, ὅπως ἴσχυροίστηκαν μερικοί, ὅτι τέτοιον εἰδονυς ζήτηματα ζητιανούντε τὴν ἵδεα γιὰ νὰ ὀφελήσουν τὰ πρόσωπα. Ἰσα Ἰσα τὸ ἐνάντιο συμβιάνει : Θυσιάζονται τὰ πρόσωπα, ἐνῶ ή ἵδεα προτιγανδισμένη ἀπ' τὸ θόρυβο, ἀπλῶνται φίλες καὶ κλαδιά.

Ο ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ ΟΜΙΛΟΣ ΤΗΣ ΑΙΓΥΠΤΟΥ: "Ἐνα γεγονός, ποὺ δείχνει τὴν ἀνύψωση τοῦ ἐνδιαφέροντος τῶν διανοητικὰ προχωρημένων κύκλων γιὰ τὰ ἐκπαιδευτικὰ ζήτηματα, εἶναι ή ἰδρυση τοῦ «Ἐκπαιδευτικοῦ Ὁμίλου τῆς Αἴγυπτου». Δέκα ἀνθρώποι ποὺ ἔδωκαν πρόθυμα καὶ συνειδητὰ τὸ χρόνο γύρω ἀπ' τὴν ἐλπιδοφόρα προσπάθεια τοῦ Μαρσέλλου, δημιουργοῦσαν τὴν πρώτη δυνατότητα γιὰ τὴν ἰδρυση ἐνὸς σωματείου, μὲ σκοπὸ νὰ βοηθήσῃ τὴν ἐκπαιδευτικὴ ἀναγέννηση στὴν Αἴγυπτο. "Ἐτσι ἀργότερα δημιουργῶνται ὁ «Ὁμιλος».

Ο ἐνθουσιασμὸς μὲ τὸν ὅποιον ἔτρεξαν στὴ φωνὴ τῆς πρώτης συνεδριάσεως, ποὺ ἀφοροῦσε τὴν ἰδρυση τοῦ σωματείου ἡταν ἀπίστευτος. Ὁ τύπος μίλησε μὲ συμπάθεια γιὰ τὸ σκοπὸ τοῦ Ὁμίλου καὶ ὁ προοδευτικὸς κόσμος στήριξε πολλὲς ἐλπίδες στὴν ἰδρυσή του.

Οἱ διαλέξεις ποὺ ἔγιναν στὴν αἴθουσα τοῦ «Πτολεμαίου» γιὰ τὸν Ὁμιλο κειροκροτήθηκαν μὲ τὴν πιὸ ἀβίαστη καὶ εὐλιξινὴ διάθεση.

Ο Ὁμιλος σημερα προσπαθεῖ ἀνένδοτα νὰ δειχτῇ στὸ ὑψος ἐνὸς σωματείου τὸ δόποιο σὲ μιὰ ἐπίκαιρη γιὰ τὸν Αἴγυπτιώτη Ἑλληνισμὸ στιγμή, ἀνάλαβε μιὰ τόσο σημαντικὴν ὑποχρέωση. Μὲ τὰ λίγα μέσα ποὺ διαθέτει γιὰ τὴν ὧδα πῆρε ἐπάνω του τὴ συντήρηση τοῦ Προτύπου στὸ Κάφρο Ζαγιάτ, τυπώντε βιβλιαράκια διαφωτιστικὰ γιὰ τὸ ἐκπαιδευτικὸ ζήτημα καὶ ἐτοιμάζει γιὰ τὸ χειμῶνα μιὰ θετικὴ προπαγανδιστικὴ ἐργασία μὲ τὸ σκοπὸ νὰ προσελκύσῃ μὲ τὸ μέρος του τὸ φωτισμένο ἐνδιαφέρο τῆς κοινῆς γνώμης. Γιὰ τὴ δουλειὰ αὐτὴ ζήτησε τὴ συνεργασία τοῦ Ἰορδανίδη, ποὺ τὸν προσέλαβε γιὰ τεχνικό τον σύμβουλο.

Ἀνώτερος σκοπὸς τοῦ Ὁμίλου ποὺ ἐλπίζει νὰ τὸν ἔχει πραγματοποιήσῃ ὡς τοῦ χρόνου, εἶναι ή δημιουργία ἐνὸς Προτύπου καὶ στὴν Ἀλεξάνδρεια, σχολείου ποὺ νὰ δίνει ζωντανὴ τὴν ἔννοια τῶν συγχρόνων μεταρχμυστικῶν ἀντιλήψεων.

Ἡ εὐγενικὴ του φιλοδοξία εἶναι νὰ στήσῃ τὸ σχολεῖο αὐτὸν ὑπόδειγμα γιὰ ἔναν πραγματικὸ ἐκπολιτισμὸ τοῦ Δημοτικοῦ σχολείου στὴν Αἴγυπτο.

ΜΑΝΣΟΥΡΑ : Ἐξὸν ἀπ' τὸ γεγονὸς τοῦ Ἐκπαιδευτικοῦ Ὁμίλου ἔχουμε νὰ σημειώσουμε καὶ ἔνα ἄλλο, σημαντικότερο ἵσως γιατὶ ἔχει χαρακτῆρα ἀμεσώτερο. Τελευταίως ἡ κοινότης τῆς Μανσούρας συγκινημένη ἀπ' τὶς μεταρχμυστικὲς προσπάθειες καὶ ἔχοντας τὴν πεποίθηση τῆς χρεωκοπίας τῶν παλιῶν συστημάτων, προκήρυξε διαγωνισμὸ καὶ ζητᾶ τὴ γνώμη ειδικῶν καὶ μη ἐπάνω στὸ καλύτερο καὶ πιὸ προσαρμοσμένο γιὰ τὶς ἀνάγκες μας ἐδῶ στὴν Αἴγυπτο ἐκπαιδευτικὸ σύστημα.

Ἡ προκήρυξη θέτει καθαρὰ τὸ ζήτημα τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἑπεροχῆς τῶν ἔννοιων στοιχείων καὶ τῆς ἀνικανότητός μας νὰ τὰ ἀνταγωνιστοῦμε μέσα στὴν οἰκονομικὴ πάλη. Ἐνα σημεῖο ποὺ ἔρχεται νὰ βεβαιώσῃ τοὺς ίσχυρούς μας, ὅτι τὰ κέντρα γιὰ τὸ ξύντημα μας στὸ ἐκπαιδευτικὸ ζήτημα προέρχονται ἀπ' τὶς δυσκολίες ποὺ συναντοῦμε σήμερα στὸν ἀνταγωνισμό μας πρὸς τὰ ἄλλα στοιχεῖα.

Τὸ διάβημα τῆς Μανσούρας εἶναι τὸ γνησιώτερο ἵσως σημεῖο τῶν καιρῶν,

ποὺ δείχνει πώς ὅχι μόνο ὁρισμένα πρόσωπα, ἀλλὰ καὶ σωματεῖα ποὺ ἀντιπροσωπεύουν ὑπεύθυνα κοινωνικά, ἀρχισαν νὰ αἰστάνονται βαθειὰ τὴν ἀνάγκη τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἀλλαγῆς.

Ἄδιάφορο ἂν τὸ διαγώνισμα, ὅπως τὸ φοβούμαστε, δὲ θὰ δώσῃ τίποτε τὸ σημαντικὸ καὶ τὸ γενναιό, ποὺ θὰ μπορέσῃ νὰ ἐπιδράσῃ καθοριστικὰ ἐπάνω στις τύχες τῆς ἐκπαιδεύσεώς μας.

Τὸ σημαντικώτερο γιὰ μᾶς, ποὺ ἀποτελεῖ μιὰ ἀφετηρία πρὸς εὐχάριστες προοπτικὲς εἶναι ὅτι ἡ φωνὴ τῆς διαμαρτυρίας καὶ ὁ μεταρρυθμιστικὸς ξῆλος, βγαίνοντας ἀπὸ μιὰ κοινότητα, ποὺ ὡς τὰ χτές ἦταν συνυπεύθηνη γιὰ τὰ σχολικά μας κατάντια.¹ Ἡ ἀναγνώριση τῶν κακῶν κειμένων εἶναι μιὰ σημαντικὴ πρόοδο πρὸς τὴν διόρθωσή τους.

ΔΑΣΚΑΛΙΚΟΣ ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ. "Ἐνα σημεῖο χαρακτηριστικὸ ἐπίσης γιὰ τὴν ἐκπαιδευτικὴ ἡγύμωση ποὺ συντελεῖται στὴν Αἴγυπτο εἶναι καὶ ἡ ἵδρυση «Παναιγυπτίου Διασκαλικοῦ Συνδέσμου».

Οἱ δασκάλοι τῆς Αἴγυπτου, ὅργανα παθητικὰ ὡς τὰ τώρα στὰ χέρια τῶν Κοινοτήτων, μονάδες σκορπισμένες καὶ ἐπομένως ἀνίκανοι νὰ ἀντιτάξουν δποιαδήποτε ἀντίσταση στὴν ὑλικὴ καὶ ἡθικὴ ἐκμετάλλευψη ποὺ τοὺς γίνουνταν, φαίνεται πὼς ἔνπνημένοι ἀπ' τὸν ἀγῶνα τῶν τιξεών ποὺ ἔποιλονθηκε γύρῳ τους, προσπαθοῦν νὰ συνασπιστοῦν, γιὰ νὰ ἔσκινήσουν ἔνωμένοι πρὸς τὴν κατάκτηση τῶν δικαιωμάτων κάθε εἴδους, ποὺ τόσο σκαὶα τοὺς ἀφνήθηκεν ἡ κοινωνία.

Καὶ οἱ δασκάλοι τῆς Αἴγυπτου, ἔνα στοιχεῖο συντηρικὸ καὶ δειλὸ στὴν ἐκδήλωσή του, ὅπως ὅλοι οἱ δασκάλοι στὴν Ἀνατολή, δὲν εἴχαν τὴν τόλμη νὰ μᾶς ποὺν φανερὰ τὸ σκοπό τους, καὶ σὰν τάξη ἡθικὰ πανίσχυη, ὅπως ἔπρεπε νὰ εἶναι, ἐλεύθεροι ἀπὸ κάθε ἐπιθεασμὸ νὰ φωνάξουν ἀπ' ἐνθείας μπροστὰ στὴν κοινωνία, ποὺ τοὺς ἀδίκησε τόσο, ὅτι συνασπίζουνται γιὰ νὰ κερδίσουν τὴν ὑλικὴ καὶ μαζὶ μ² ἀνὴν τὴν ἡθικὴ τους ἀνεξαρτησία.

Ἐτσι κρύφτηκαν πίσω ἀπὸ σκοπούς, ποὺ γιὰ τὴν ὥρα δὲν ἦταν δυνατὸ νὰ συναντήσουν πραγματικὸ καὶ μόνιμο ἐνδιαφέρο μέσα σὲ μιὰ τάξη ἀνθρώπων μὴ ἀποκαταστημένων οἰκονομικὰ καὶ ἡθικά, δπως ἡ δική τους.

Ἡ πνευματικὴ ἀνύψωση τῆς τάξεως των καὶ ἡ προσπάθεια γιὰ τὴν καλυτέοψη τῶν ἐκπαιδευτικῶν συστημάτων εἶναι σκοπὸι ἴεροι βέβαια καὶ ἀνώτεροι ἀπὸ κάθε ἐπίκριση. Δὲν ἀμφιβάλλει κανεὶς ἀσφαλῶς ὅτι, χωρὶς ὑψωμένο ἡθικὸ καὶ πνευματικὸ δάσκαλο μὲ συνείδηση τοῦ σκοποῦ ποὺ ἐπιδιώκει, ἐκπαιδευση δὲν μπορεῖ νὰ ὑπάρξῃ. Μιὰ τέτοια ὅμως ἀνόρθωση εἶναι χίμαιρα χωρὶς τὴν οἰκονομική, ποὺ πρέπει πάντοτε νὰ προηγιέται.

Εἶναι γεγονὸς πὼς σήμερα, ἰδίως ὕστερα ἀπ' τὴν ἔξεγερση τῶν τιξεών καὶ ἐδῶ στὴν Αἴγυπτο καὶ τὴ σχετικὴ τους οἰκονομικὴ ἀποκατάσταση ἡ μόνη ἀδικημένη τάξη εἶναι ἡ τάξη τῶν δασκάλων. Καὶ δὲν πρόκειται γιὰ σήμερα μόνο, ποὺ ἡ ἀκρίβεια τῆς ζωῆς δυσκόλευε τὴν οἰκονομικὴ ἀναπνοή τῶν βιοπλαστικῶν τάξεων. Τὸ κράτος καὶ ἡ κοινωνία, παρ' ὅλη τὴν φρασεολογικὴ συμπάθεια ποὺ ἔδειξε γιὰ τὸ δάσκαλο καὶ τὸ ἔργο του, ἀντάμειψαν πάντοτε τοὺς κόπους του μὲ τὸν πιὸ μίζερο τρόπο καὶ τὸν καταδίκασαν σὲ φτώχεια καὶ ἀνημποριά. Αντὴ ἡ καταδίκη ἀφιάρεσεν ἀπ' αὐτόνα κάθε ἡθικὸ κῦρος καὶ ἐπιβολή, τὸν ἔγγυμνωσεν ἀπὸ κάθε παροργήσια καὶ τὸν δδήγησε στὴν ταπείνωση καὶ τὴν ἀφάνεια.

Γιὰ τὴ σύγχρονη ἀστικὴ κοινωνία δὲν ὑπάρχει μεγαλύτερος ἔξευτελισμὸς ἀπ' τὴ φτώχεια, ἀφοῦ τὸ ἡθικό του κάθε ἀνθρώπους τὸ ἀποκτῷ ἀναλόγως τῶν λεφτῶν ποὺ βροντοῦνται στὴ σακοκῦλα του. "Ἐτσι ὁ δάσκαλος μὲ τὸ νὸν ἔξευτελιστὴ οἰκονομικά, ἔχασε τὸ ἔγώ του, τὴν ἡθικὴ του ὑπόσταση. "Υστερα ἀπ' αὐτὸ δὲν μποροῦσε βέβαια νὰ σταθῇ σοβιαρὰ στὴ θέση του ὡς ἐκπολιτιστικὸς παράγων. Ἡ μιὰ ταπείνωση δδήγησεν ἀφευκτὰ στὴν ἄλλη. Εἶναι ἄλλο τὸ ζήτημα ἀν ὑπήρξαν ἄτομα

ποὺ μπόρεσαν χάρη στὴν ἔξαιρετική τους ἡμικὴ ὑπεροχὴ καὶ τὴ δύναμη τοῦ χαρακτῆρα τους, νὰ ἐπιβληθοῦνε μέχρι τινὸς στὴν κοινὴ συνείδηση καὶ νὰ κρατήσουνε τὴν θέσην ποὺ τὸν ἀνήκε. Δὲν πρόκειται γιὰ πρόσωπα ποὺ διακρίνονται τόσο μονωμένα μέσα στὸν ὅγκο τῆς ἀπόλυτης πλειονότητος, πρόκειται γιὰ τάξη ὀλόκληρη, ποὺ σήμερα, ὡς γεγονός, βρίσκεται, ίδίως ἐδῶ στὴν Αἴγυπτο, κάτω ἀπ' τὶς συνθῆκες ποὺ ἐκθέσαμε παραπάνω.

Καλοὶ καὶ ἄγιοι βέβαια οἱ σκοποὶ ὅπως εἴπαμε ποὺ ἀναφέρονται στὸ καταστατικό τους, μὰ οἱ τέτοιοι σκοποὶ γιὰ τὰχον κάποιες ἐλπίδες πραγματώσεως θάπρεπε νὰ ἀπορρέουνε ἀπ' ἔναν διμιον δασκάλων ποὺ ἐπιβλήθηκαν στὴν κοινωνία καὶ ἔλισαν τὸ οἰκονομικό τους πρόβλημα.

Τὴν στιγμὴν ποὺ ἡ κοινωνία ἔνδιαιρέθεται τόσο γιὰ τὴν ἐκπαίδευση της, ὥστε νὰ πληρώνῃ τὸ δάσκαλό της, ὅπως πληρώνει τὸ μισθωτὸ ποὺ ἔξυπηρτεῖ τὴν πιὸ κατατερέος της ἀνάγκες, ἔχεται δὲ δάσκαλος νὰ φροντίσῃ «διὰ τὴν καλυτέραν δργάνωσιν τῶν ἐν ἐν Αἴγυπτῳ Ἐλληνικῶν Σχολείων». Ή πρόκειται περὶ ἀστέίου προσχήματος πίσω ἀπ' τὸ δρποῖο ζητοῦν νὰ κρύψουν δειλὰ τὸν πραγματικὸ τους σκοπό, πρᾶγμα ποὺ θέλουμε νὰ πιστεύουμε, ἢ δὲ δάσκαλος, παρ' ὅλα ποὺ συμβαίνουν σήμερα δλόγυρά του, ἔξακολουθεῖ νὰ βρίσκεται ἔξω ἀπ' τὴν ἐπίγνωση τῆς πραγματικότητος.

Τὸ πρῶτο σωματεῖο ποὺ θὰ ὠφελοῦσε σήμερα τὴν ἐκπαίδευση κατὰ τὸν πιὸ θεικὸ τρόπο, θάταν κεῖνο ποὺ θὰ δργάνωνε συνειδητὰ τὴν τάξη τῶν δασκάλων κάτω ἀπ' τὸν ἀναπόφευκτο σκοπὸ τοῦ ἀγῶνος γιὰ τὴν οἰκονομική τους ἀνεξαρτησία.

Ἀπόδειξη, ὅτι ἔχουμε δίκιο στοὺς ισχυρισμούς μας αὐτούς, εἶναι τὸ γεγονός ὅτι, ἐνῶ οἱ δασκάλοι πουθενὰ στὸ καταστατικὸ τοῦ σωματείου τους δὲν ἀναφέρουν τὴν οἰκονομικὴν ἀποψὴν (ἐκτὸς ἀπ' τὴν γενικὴν καὶ ἀρχιστη ἐκφρασην «ἄν πό πᾶσαν ἐποψιν βελτιώσις τῆς θέσεως τοῦ διδασκάλου»), τὴν δποίαν διμιον δὲν τόλμησαν κανὶν νὰ τὴν ἔξηγήσουν στὸ ἄρμορο τῶν μέσων, τὰ δποία θὰ διαθέσουν γιὰ τὴν ἐπίτευξη τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ) μόλις ἀρχισαν νὰ ἐκφαίνωνται, ὅλη τους τὴν προσοχὴν τὴν ἀφιέρωσαν κατ' ἀνάγκην στὸ οἰκονομικὸ ζῆτημα. Αὐτὸ τουλάχιστο μᾶς ἔξηγοῦνε τὰ ὑπομνήματά τους πρὸς τὴν Κοινότητα. Ή ἐπίδιωξη σύγχρονα κάθε ἀλλού σκοποῦ μόνο φρασεολογικὴ σημασία θὰ μποροῦσε νάχη. «Οποιος διαβάσει τοὺς σκοποὺς ποὺ ζητᾷ νὰ ἐπιδιώξῃ μὲ τὸ καταστατικὸ του δ Παναιγύπτιος Διδασκαλικὸς Σύνδεσμος, δὲν θὰ τὸν ἀναγνωρίσῃ μέσα στὶς ἐναρκτήριες του ἐνέργειες. Δὲν τὸν ἀδικοῦμε μολαταῦτα γι' αὐτό. Κάθε ἀλλο.» Αν ἔξακριβώσαμε τὸ γεγονός, τὸ κάναμε γιατὶ θελήσαμε νὰ ἀποδείξουμε πῶς δὲ πρῶτος δασκαλικὸς συνασπισμὸς σήμερα, καὶ ἀνάγκη ἐπρεπε νὰ ἀποβλέπῃ στὸν οἰκονομικὸ ἀγῶνα τῆς τάξεως τῶν δασκάλων, χωρὶς νὰ θελήσῃ νὰ ἀνακατωθῇ σὲ πράγματα, ποὺ γιὰ τὴν ὥρα δὲ θὰ μποροῦσε νὰ ἐπιδιώξῃ.

Δὲν πιστεύουμε στὶς οὐτοπιστικὲς δσο καὶ αἰσθηματικὲς διαβεβαιώσεις μερικῶν ποὺ λένε πῶς πρῶτα πρέπει νὰ ἀνυψωθῇ πνευματικὰ δὲ δάσκαλος καὶ ὕστερα νὰ ἐκπιμηθῇ γιὰ νὰ πληρωθῇ. «Οχι. Ο δάσκαλος δπως ὑπάρχει σήμερα εἶναι γεγονός, ποὺ δὲ μποροῦσε νὰ γίνη ἀλλοιῶς. Εἶναι γέννημα τῶν συνθηκῶν κάτω ἀπ' τὲς δποίες τὸν ὑποχρέωσε ἡ κοινωνία νὰ ξῆ. Στὴν ἀλλαγὴ τῶν συνθηκῶν αὐτῶν πρέπει νὰ ἐπιμείνῃ σήμερα, ἵνα ἐπιθυμῇ τὸν ἀληθινὸν ὑψωμό του καὶ τὸν ὑψωμό τῆς ἐκπαίδευσεως γιὰ τὴν δποία δουλεύει.

Βάσην κάθε ὑψωμοῦ εἶναι ἡ οἰκονομικὴ ἀνεξαρτησία. Αὐτήνα πρῶτη ἐπρεπε παλληκαρίσια νὰ ἐπιδιώξουν, κι' αὐτήνα ἐπρεπε νὰ ἀναγράψουν πλατειὰ ὡς σκοπὸ τοῦ σωματείου τους, χωρὶς νὰ λογαριάζουν τὴν ἐντύπωση ποὺ θὰ προξενήσουν στοὺς κηδεμόνες των.

«Η ἰδρυση ἑνὸς ἐπιστημονικοῦ παιδαγωγικοῦ Συλλόγου στέκει πάντα στὸ χέρι τῶν δασκάλων. Η καλλιτέρεψη τῆς ἐκπαίδευσεως θὰ ἔξαρτηθῇ μιὰ μέρα ἀπ' αὐτὸν.

τοὺς βέβαια. Μὰ δῶς τότε εἶναι ἀνάγκη νὰ φροντίσουν οἱ Ἰδιοὶ γιὰ τὸ ἀκλόνητο οἰκονομικὸ ἐπομένως καὶ ἡθικὸ βάθμο, ἐπάνω ἀπ' τὸ δποῖο θὰ κηρύξουνε αὐθεντικὰ καὶ ἔγκυρα τὸ εὐαγγέλιο τῶν ἐκπαιδευτικῶν βελτιώσεων.

Ἡ κοινωνία ποὺ θὰ συνειδήσῃ νὰ ἀμοιβῇ ἀδρὰ τὸ δάσκαλο, θὰ μάθῃ νὰ τὸν ἀκούῃ, νὰ τὸν σέβεται καὶ νὰ ἐκτιμᾷ τὸ ἔργο καὶ τὰς ὑποδείξεις του.

Σήμερα ὁ «καῦμένος» δάσκαλος δὲν μπορεῖ δρυμωμέτωπα καὶ ὑπερήφανα νὰ μιλήσῃ, οὐτέ ἔγκυρα νὰ ἀκοντῆῃ. Εἶναι ὁ «καῦμένος», εἶναι ὁ «φτωχὸς ἀνθρωπος ποὺ προσπαθεῖ κι' αὐτὸς νὰ βγάλῃ τὸ φωμὶ του». "Αν δὲ λείψουν οἱ χαρακτηρισμοὶ αὐτοὶ ἀπ' τὸ στόμα τῆς κοινωνίας, ποὺ ζυγίζει τὴ δύναμη καὶ τὴν εὐτυχία μὲ τὸ ποσὸ τῶν οἰκονομικῶν ἀπολαυῶν, ὁ δάσκαλος ποὺ βγαίνει νὰ μιλήσῃ γιὰ βελτιώσεις τῶν ἐν Αἰγύπτῳ ἔλληνικῶν σχολείων, μόνο τὸν οἶκτο θὰ προκαλῇ.

Παρ' ὅλα ὅμως αὐτά, δὲ διστάζουμε νὰ χαιρετίσουμε τὴν δργάνωση τοῦ δασκαλικοῦ κόσμου δῆς ἔνα γεγονός πολὺ εὐοίωνο, μὲ τὴν ἐλπίδα πὼς θὰ μπορέσῃ ἀκολουθῶντας τὴν ταχτικὴ ποὺ πρέπει νὰ ἀνυψώσῃ τὸ δάσκαλο δίνωντάς του φωνή, δύναμη καὶ σύντοποι θηση. Αὐτά θὰ τὸν δδηγησουν σὲ μιὰ περιποτὴ ἀπ' τὴν δποῖα θὰ μπορῇ νὰ ἐπιβάλλεται στὴν κοινωνία, καταπιδῶντας ἔσι τὴ θέση ποὺ τοῦ δρισεν ἡ ἀποστολή του. "Ο δάσκαλος πρῶτα καὶ ὑστερα ἡ ἐκπαίδευση.

Γι' αὐτὸ εἶναι ἀνάγκη ὅλα τὰ φιλοπρόσοδα στοιχεῖα τοῦ τόπου μὲ κάθε μέσο νὰ βιοθήσουν τὶς προσπάθειες τοῦ Συνδέσμου, δὲ δὲ Ἐκπαιδευτικὸς Ὁμιλος τῆς Αἰγύπτου, ποὺ βγῆκε στὴ μέση μὲ τὸ Ἰδανικὸ μᾶς πραγματικῆς ἀνορθώσεως στὴν Ἐκπαίδευση, νὰ ἀγκαλιάσῃ θερμὰ τὸν ἀγῶνα τῶν δασκάλων πρὸς τὴν ἡθικὴ καὶ οἰκονομικὴ τους αὐτοτέλεια.

Καὶ ὅμως ἀπὸ μιὰ δργάνωση τῶν δασκάλων, ποὺ θὰ ἐπιθυμοῦσε νὰ κερδίσῃ τὴν συμπάθεια καὶ τὴν ἐκτίμηση τῶν προσδευτικῶν στοιχείων περιμένουμε τὰ ἔξης:

α') Θερμὴ καὶ ἀνένδοτη προπαγάνδα σὲ ὅλους τοὺς δασκάλους τῆς Αἰγύπτου, τοὺς δποίους ἔχει χρέος νὰ συγκεντρώσῃ σ' ἔνα πλατὺ σωματεῖο, μὲ τοὺς σκοποὺς κυρίως ποὺ διαγράφαμε παραπάνω.

β') Τὴν ἔκδοση ἐνὸς περιοδικοῦ φωτισμένου, μέσα στὸ δποῖο θὰ ἐπιθυμούσαιμε νὰ κατέχουνε δευτερεύουσα μόνο θέση τὸν ὑποδειγματικὰ μαθήματα γιὰ τὴ διδασκαλία τῶν τριτοκλίτων συνηρημένων καὶ τῶν νέων τοῦ Ιακώβ.

Τὸ πρῶτο του καθῆκον θὰ ἡταν, ἀφίνωντας τὶς δειλὲς καὶ μισές ἐνέργειες, νὰ κηρύξῃ στὸ δασκαλικὸ κόσμο τὸ ἐναγώνιο ἐγερτήριο γιὰ μιὰ πάλη πρὸς τὴν οἰκονομικὴ καὶ ἐπομένως τὴν ἡθικὴ του ἀποκατάσταση. Νὰ τοῦ ἀνοίξῃ τὰ μάτια πρὸς τοὺς νέους ὅρίζοντας τῆς καθολικῆς σκέψεως, νὰ τοῦ δώσῃ τὴν ἔννοια τοῦ αὐτοκαθοδισμοῦ καὶ τὴ συναίσθηση τῆς δυνάμεως του ὡς τάξεως μέσα στὴν δποῖα ἐνῷ τάχτηκαν γιὰ δδηγοὶ καὶ πλάστες, στάθηκαν πάγτα οἱ δδηγούμενοι καὶ οἱ ἀνίκανοι γιὰ κάθε ζωτανὴ δημιουργία.

Ἡ φωνὴ τοῦ περιοδικοῦ αὐτοῦ βαθειὰ εἰλικρινῆς καὶ ἀνεπιτίθεντη πρέπει νὰ συγκλονίσῃ, νὰ ἐνθουσιάσῃ, νὰ φρονηματίσῃ.

Εἶναι ἀνάγκη τὸ ξάθωρο αἷμα ποὺ κυκλοφορεῖ νωθρὰ στὶς φλέβες τοῦ δασκάλου, νὰ ἀποκτήσῃ σὲ χοῦμα καὶ σὲ γοργότητα τὴν ἔνταση ποὺ ἐπιβάλλουν οἱ ἀνάγκες τῆς ἐποχῆς, ειδικὴ μέσα στὴν Αἴγυπτο καὶ καθολικὰ μέσα στὴ φυλὴ μας, ή δποία ξυπνῆ σήμερα μὲ τὴν ἀπόφαση νὰ χοησιμοποιήσῃ ὅλες τὶς ἐνδιάθετες δυνάμεις τῆς.

Καὶ γ') νὰ πλησιάσῃ ἐγκάρδια τὸν Ἐκπαιδευτικὸ Ὁμιλο τῆς Αἰγύπτου καὶ νὰ συνεργαστῇ μαζῆ του, γιὰ κάθε τι ποὺ ἀφορᾷ τὴν τάξη ποὺ ἀντιπροσωπεύει καὶ τὸ ἔργο της, ἀφοῦ οἱ σκοποὶ τῆς συμπίπτουν μὲ τοὺς σκοποὺς τοῦ Ὁμίλου.

Δὲν πρέπει νὰ δώσουνε σημασία, στὶς προλήψεις ποὺ δημιουργήσαν γιὰ τὸν Ὁμιλο μερικὰ ἀντιδραστικὰ στοιχεῖα, γιατὶ αὐτὰ λόγῳ τῆς ιδιοσυγκρασίας των δὲν εἶναι μόνο ἔχθροὶ τοῦ Ὁμίλου, ἀλλὰ καὶ τῶν δασκάλων, ἀν μὲ τὴν δργάνωση τους ξητοῦν νὰ ἀντιπροσωπεύσουν τὶς προσδευτικὲς ἀντιλήψεις μέσα στὴν Αἴγυπτο.

"Ολη αυτή ή κίνηση, πρωτόφαντη γιὰ τὴν Αἴγυπτο, εἶναι ἔγγυηση τρανὴ γιὰ ἕνα ἀνώτερο ἐκπαιδευτικὸ μέλλον. Τὸ σχολικὸ ζῆτημα ὅπως παρουσιάστηκε ἀνάμεσο μας, ὑπαγορεμένο ἀπ' τὶς πιὸ ζωντανὲς ἀνάγκες αὐτοσυντηρήσεως, δὲν εἶναι ζῆτημα φρασεολογικό, οὔτε αἰσθηματικό. "Έχει δῆλη τὴν ζωτικότητα ποὺ τὸ ὑπόσχεται τὴν ἐπικράτηση καὶ τὴν ἐπιβολή. Τὸ ἐνδιαφέρο ποὺ ἔδειξαν γιαντὸ δῖλα τὰ στοιχεῖα, προοδευτικὰ καὶ συντηρητικά, ἀποτελεῖ περίτρανη ἀπόδειξη τῆς ζωτικότητος αὐτῆς. Ἀδιάφορο ἀν τὰ συντηρητικὰ τήρησαν καὶ θὰ τηρήσουν μιὰ ἀρνητικὴ στάση ἀπέναντι του. "Η ἀντίδραση δὲν πρέπει νὰ μᾶς τρομάζῃ. Θὰ μᾶς ἀπέλπιξε στὴν περίσταση τὸ φαινόμενο μιᾶς παγερῆς ἀδιαφορίας μᾶλλον.

Μιὰ ἀντίδραση σ' δποιαδήποτε μορφὴ κι' ἀν παρουσιάζεται, εἴτε βασίζεται ἐπάνω στὴν καλὴ πίστη καὶ τὴ βαθειὰ ἐπίγνωση τοῦ ἀντικειμένου ποὺ ἔρχεται νὰ συζητήσῃ, εἶναι δηλαδὴ τίμια καὶ συνειδητή, εἴτε στεργήμενη ἀπὸ κάθε καλὴ πίστη καὶ ἀπὸ κάθε ἐπίγνωση ἔχει ὡς μόνο ἐλατήριο τὸν ὑποκειμενικὸ παράγοντα, τὶς προσωπικὲς λ.χ. ἀντιπάθειες, τὶ μικροφιλοτιμία, ἢ τὴν ἀδικαιολόγητη νεοφοβία, εἶναι πάντα χρήσιμη ὡς στοιχεῖο προόδου. Βέβαια στὴν πρώτη περίπτωση εἶναι πιὸ εὐπρόσδεκτη ἀπ' τὸν ἀντίπαλο, πιὸ ἀξιοσέβαστη καὶ πιὸ ἀποτελεσματική. "Η εἰλικρίνεια τῆς δημιουργεῖ ἔδαφος γόνιμο γιὰ μιὰ καλόπιστη συζητήσῃ, ἐνῶ ἡ λογισμένη τῆς ἀντενέργεια καθαρίζει τὴν ὁρμὴ τοῦ ἄκρατου νεωτερισμοῦ ἀπὸ κάθε ἀντίφαση καὶ ὑπερβολή. "Ἀλλὰ καὶ στὴ δεύτερη δὲν εἶναι λιγάτερο ὠφέλιμη, ὥφελιμωτερη τουλάχιστο ἀπ' τὴ νέκρα τῆς ἀδιαφορίας, γιὰ τὸ λόγο ὅτι μὲ τὸν πρόστυχο καὶ ἀκαταλόγιστο πολλὲς φορὲς θόρυβο ποὺ δημιουργεῖ, παρ' δῆλη τὴ θετικὴ ἐπίδραση ποὺ μπορεῖ νάγκη μέσα στὸν ἀπλοϊκὸ κόσμο, σπρώχνει ἔξαπαντος πρὸς τὸ ἀντίθετο στρατόπεδο τὰ ἥθικώτερα καὶ λογικώτερα στοιχεῖα καὶ κεντρίζει τὴ ζωτικότητα κείνων ποὺ ἀγωνίζονται γιὰ τὴ πρόσοδο.

Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία πῶς στὴ δική μας περίπτωση ἔπαιξε τὸ σπουδαιότερο ρόλο δ ὑποκειμενικὸς παράγων, ποὺ εἶναι καὶ δ κυριώτερος μέσα στὴ ζωὴ κατώτερων ὀργανισμῶν, εἴτε ἀτομα εἶναι αὐτά, εἴτε διλότητες. Εἴμαστε ἀκόμα τόσο μικροὺς ἀπ' τὴν ἀνιδιοτελῆ ἀντιμετώπιση τῶν ζητημάτων καὶ τὴν ἀντικειμενικὴ χρίση καὶ προοικισμένοι μὲ τόση λίγη ἴκανότητα γιὰ τὴ διάκριση καὶ τὸ σεβασμὸ τῆς ἀλήθειας, ὥστε μέσα στὶς ἀντιθέσεις καὶ τοὺς πολέμους μας νὰ μὴ μποροῦμε νὰ βασητχοῦμε σ' ἔνα ἐπίπεδο εἰλικρίνειας καὶ ἀντικειμενικότητος.

Κανεὶς ἔξαφνα ἀπ' τοὺς ἀντιδραστικοὺς δὲν ἔλαβε τὸν κόπο νὰ μελετήσῃ ἀπὸ κοντὰ καὶ νὰ γνωρίσῃ τὴν ἐργασία καὶ τὸ σύστημα, ἐναντίο τοῦ δποίου ἔξεσπάθωσεν, οὔτε ἡξερε τὸ τὸν ἑποστήριζεν ἀντίθετα πρὸς τὶς προοδευτικὲς ἐκπαιδευτικὲς ἀπόψεις. Τὴν ἀντίδραση στὴν περίπτωση αὐτὴ δὲν τὴν δόδηγησε ἡ εἰλικρινής ἐπίγνωση καὶ τὸ ἀντικειμενικὸν ἐνδιαφέρον, ἀλλὰ λόγοι καθαρῶς ὑποκειμενικοί. Γι' αὐτὸ τὰ ἐπιχειρήματά τους ἦταν πάντα βρισιές, καὶ ἡ ἀπολογία τους χαρακτηρισμοὶ ἀστήρικτοι.

Αὐτὸ τὸ εἶδος τῆς ἀντιδράσεως δὲ θὰ λείψῃ βέβαια τόσον εὔκολα. Θ' ἀργήσουμε πολὺ ἀκόμα ὡς δτου φτάσουμε στὸν ἐκπολιτισμὸ τοῦ νοῦ καὶ τῆς καρδιᾶς, ποὺ θὰ μᾶς ἀναδειξῃ ἴκανοὺς νὰ ζεύγνονται τὰ ἔνστικτά μας στὸ ἄρμα τῆς δρμῆς κρίσεως. Τὸ γεγονὸς δμως αὐτὸ δὲν πρέπει νὰ μᾶς ἀπέλπιξη.

"Η ἐλπίδες μας πρὸς τὴν ἀναγέννηση ἡς εἶναι ἀπολύτως σταθερές.